



De vivisectie in het licht der moraal en der historische kritiek : antwoord aan Dirk Beerends, schrijver van: Is vivisectie onzedelijk?

<https://hdl.handle.net/1874/234814>

mm 11360

Br. 1893. IV, 24

S. 1893
n: 27

DE TRIBUNE

VAN DEN

Nederlandschen Bond

TOT

BESTRIJDING DER

VIVISECTIE.

No. 2.

Gedrukt bij J. M. ROLDANUS Cz. te Edam.



De Vivisectie in het Licht der Moraal en
der Historische Kritiek.

De Vivisecties zijn moorden, die zich
onder een geleerden naam verbergen.

WALTER SCOTT.

Als de Vivisectie, die zedelijk eene mis-
daad, godsdienstig eene lastering, en weten-
schappelijk eene domheid is, recht moet
heeten, dan bestaat er geen kwaad meer.

EDW. MAITLAND.

ANTWOORD AAN DIRK BEERENDS.

Schrijver van: Is Vivisectie onzedelijk?

Open Brief aan Androcles,

bij J. CLAUSEN, Amsterdam.

DOOR



J. B. T. Hugenholtz.



Gedrukt bij J. M. ROLDANUS Cz., Edam.

DE VIVISECTIE IN HET LICHT DER MORAAL EN DER HISTORISCHE KRITIEK.

Slaan wij allereerst een blik op de definitie, door den schrijver van het woord „Vivisectie” gegeven; zij is niet alleen juist, maar ook met wijsheid geformuleerd. De definitie lezende, verkrijgt men niet zoo aanstonds den indruk, dat de vivisectie zoo wreed is, als men beweert; integendeel, zij laat zich zeer goed lezen, zonder te huiveren en verontwaardigd te worden. Had de schrijver echter meegedeeld, waarin die gruwelen in waarheid bestaan, en wat er zooal onder den onschuldigen, zachten naam van „proeven” wordt gepleegd, — ja! had hij slechts en kele feiten genoemd, waarvan de boeken over physiologie wemen, een ieder nagenoeg, tenzij hij geheel verhard ware, zou zich met afschuw hebben afgewend. Maar zooals de definitie daâr nu staat, kan zij niet anders, dan de vivisectie in het kleed van onschuld hullen en het publiek onwetend houden. Wie echter nauwkeurig weten wil, waarin zij bestaat en welke ongelooflijke martelingen zij met zich brengt, die leze „de Folterkamers der Wetenschap” door Ernst v. Weber en het hoofdartikel in het blad „Onze Honden” van 15 Sept. 1892, waar een volledige en duidelijke beschrijving van de vivisectie gegeven wordt.

Na nu eerst het woord zelf gedefinieerd te hebben, deelt hij mede, hoe volgens de geschiedenis, ten tijde der Ptolemäeen, 600 veroordeelde misdadigers door Erasistratus en andere geneesheeren geviviseceerd werden; en alsof er na dien tijd geen proeven op menschen meer genomen zouden zijn, gaat hij verder en zegt: *„De latere vivisectoren hebben in plaats van menschen,*

honden, katten, konijnen, marmotjes, kikvorschen etc. voor de vivisectie gebruikt." Slaan wij echter de jaarboeken der geschiedenis op, dan blijkt ons integendeel, dat wel degelijk nog in lateren tijd o. a. te Montpellier, ter dood veroordeelde misdadigers als object van physiologisch onderzoek werden gebruikt. Hij noemt het viviseceeren van menschen eene onmenschelijke wreedheid; wij zijn dat geheel en al met hem eens en noemen Erasistratus c. s. monsters, den naam van mensch onwaardig. Merkwaardige inconsequentie echter, om alleen proeven op menschen wreed, en proeven op dieren goed te noemen. Stellen wij ons toch mensch en dier voor, als object der vivisectie, dan hebben wij niet te vragen naar de ontwikkeling van den eerste boven het laatste, maar eenvoudig of het dier zoowel als de mensch, *gevoelen en lijden* kan? Zoo ja, wat wel een ieder toegeven zal, dan mist men alle recht, om vivisectie van menschen voor wreed en ongeoorloofd, maar die van dieren voor geoorloofd te houden. Mocht de heer B. door te wijzen op het verschillend materieel, dat ter vivisectie werd en wordt gebruikt, echter meenen aangetoond te hebben, dat de hedendaagsche vivisectoren, uit meerdere zedelijkheid, geen menschen meer, maar alleen dieren ter vivisectie gebruiken, en zij dus boven Erasistratus c. s. staan, dan heeft hij zich zeer vergist. Hij kan toch weten, dat de staat hier het veto uitspreekt en men dus noodgedwongen dieren gebruikt. Maar zou hij dan in waarheid meenen, dat er heden ten dage geen menschen meer worden geviviseceerd? Waarlijk, dan is hij al heel slecht op de hoogte van hetgeen er zooal door deskundigen zelve wordt gezegd en in de ziekenhuizen geschiedt. Wie zich daaromtrent onderrichten wil, dien wijzen wij op eene in Engeland verschenen novelle, getiteld: „*St. Bernhard's*”, Roman van een jong medicus, door Aesculapius Scalpel — een zeer merkwaardig boek, dat ons achter de schermen van zekere Academische ziekenhuizen een blik doet werpen. Zonneklaar blijkt daaruit, dat de moraal van het Laboratorium en der operatiezaal dezelfde is, als die van het ziekenhuis, en men hier, zooals een

deskundige zegt, evemin acht slaat op het lijden der kranten, als daar op het lijden der dieren. — Zoo getuigt *Dr. Guardia* openlijk: „*Men experimenteert te veel in de hospitalen. Men kan niet gelooven, hoezeer de gewoonte van viviseceeren geheel de hedendaagsche operatie-praktijk beheerscht!*” Een dergelijk treurig getuigenis wordt afgelegd door *Dr. Falck*, vivisector te Marburg, die in No. 93 der „*Didaskalia*” van 5 April 1879 zegt, dat „*in vele ziekenhuizen het misbruik bestaat, dat patienten tot allerlei gewaagde experimenten worden gebruikt!*” — Zoo deelt een Italiaansch Dagblad mede, dat zeker *Dr. Clenze* het vreese-lijk „*Curare*” onder de huid van 80 patiënten injecteerde, en tot zijne verbazing (sic.) vond, dat zij niet stierven! Hij had dus blijkbaar verwacht, dat zij door die injectie gestorven zouden zijn. Zoo werd volgens de „*British medical Journal*” van 17 Juni 1882, door 2 Grieksche Artsen een patient te Syracuse, die aan kanker leed, zooals *Prof. Yeo*, groot vivisector, mededeelt, met Tuberkel-bacillen geinoculeerd, waarvan men de sporen 14 dagen daarna, nadat de man gestorven was, in verschillende organen ontdekte. Zoo vindt men in waarheid misdadige proeven op menschen o. a. ook in de verschillende geschriften over inenting van *Bulmerincq*, *Hayd* etc. De eerste deelt mede, dat *Prof. Hebra* op zekeren dag in tegenwoordigheid van talrijke competente getuigen vier personen met het bloed van secundaire syphilislijders inentte, welke inenting na 52 dagen geenerlei resultaat opleverde, — om aan te toonen, dat door de inenting, zelfs indien de lymph met bloed werd vermengd, geen syphilitische infectie mogelijk was. Zoo deelt de „*Wiener med. Presse*” van 16 Maart 1873 een debat mede, dat te Londen over ingeënte syphilis gehouden werd, waarin *Dr. Harley* verhaalt, dat hij zich een geval herinnerde uit München, waar men eener 70 jarige vrouw het bloed van een secundair syphilislijder injecteerde en daardoor eene syphilitische verzwering veroorzaakte, waardoor dus in tegenstelling met *Hebra's* resultaat, bewezen werd, dat deze ziekte door middel van het bloed overgebracht kon worden. Zoo gaf *Dr. Bidard* in 1831

een artikel in het licht, waarin hij beweert, dat het onmogelijk is, om de syphilis door middel van de lymph over te brengen, daar hij *meer dan eens van syphilitische kinderen verder had geënt*, zonder eenig gevolg te hebben waargenomen; en dit gevoelen werd ook door de „Société de médecine” te Parijs gedeeld. *Dr. Sigmund* en *Friedinger* (Directeur v/h Vondelingenhuis te Weenen) en *Dr. Beck* te Christiania, namen eveneens proeven (in ieder geval voor een deel op vondelingen, die toch staan onder de bescherming van den staat), waaruit zij afleidden, dat het syphilisgift het koepokgift vernietigt. Daartegenover verklaarde *Montani* 1848 te Lyon, dat hij 30 kinderen van een syphilitisch kind had zien inenten, zonder dat één enkel ziek werd. *Dr. Schreier* daarentegen entte in 1850 2 kinderen, die in hoogen graad aan syphilis leden, met goed gevolg en bracht van dezen de lymph op meerdere kinderen over, *wier moeders men door geschenken en beloften had weten te winnen* zonder dat één enkel werd besmet. — Ook *Dr. Sperino* en *Baumé* namen in Januari 1853 weder proeven met geheel andere resultaten, dan die, waartoe *Sigmund* en *Friedinger* waren gekomen. *Met een lymph, die met Syphilisetter was vermengd entten zij zeven vrouwen in*, zoodat zich een uitslag ontwikkelde, die *later in syphilitische zweeren overging*. Wanneer men nu bedenkt, dat de syphilis volgens het oordeel van bijna alle doctoren een gevaarlijke, bijna ongeneeslijke ziekte is, die dikwijls een levenslange ziekte na zich sleept, en, zooals men beweert van kind op kindskinderen overerft, dan zien wij, tot welk een gewetenloosheid vele physiologen door hunne onderzoekingsmanie zich laten brengen, en hoevele arme patienten jaarlijks aan dezen misdadigen hartstocht ten offer worden gebracht, waarvan de resultaten elkaar weerspreken, terwijl elke tegenstrijdigheid tot steeds nieuwe experimenten leidt. — Zoo deelen, om nog iets te noemen, ook geneeskundige tijdschriften in Duitschland mede, dat zekere *Dr. Block*, arts te Danzig, met goed gevolg de resectie der longen op honden toegepast had. Den 10en Sept. 1882 beproefde hij nu

diezelfde operatie op een 14 jarig meisje, *Marie Häsert* genaamd, te Neufahrwasser. Het arme kind overleefde echter de vivisectionele kunstbewerking niet, en bij de lijkopening bleek, dat de longen in 't geheel niet aangetast waren. — De proeven op dieren bleken hier dus duidelijk geen vertrouwen te verdienen. — Bedoelde geneesheer waagde de operatie, niettegenstaande zijne ambtgenooten het hem ontraadden, „om zich een wetenschappelijke naam te verwerven.” — Voorts klapt Prof. *Cyon*, groot vivisector, onvoorzichtig genoeg, uit de school, waar hij (*Androclus* 1879, pag. 18) zegt: „*Menige chirurgische operatie wordt minder tot heil van den patient, dan wel ten nutte der wetenschap verricht.*” — Zoo richt ook Prof. *Le Fort* te Parijs openlijk tegen velen zijner ambtgenooten het verwijt, dat zij een groote menigte moeilijke operaties alleen verrichten, om zich een naam te maken — of ook dikwijls uit pure lust tot opereeren, zelfs indien er in 't geheel geen operatie noodig is. — Hoe men menigmaal met de patienten omspringt, moge ook blijken uit hetgeen *Emil Knodt* in zijn: „Die Vivisektion vor dem Forum der Logik und der moral”, (pag. 9) meedeelt, „hoe hem eens een stervende in een armenziekenhuis den nood klaagde, dat men op hem als „*candidatus mortis*” allerlei experimenten verrichtte.” — Hoe hoog tijd het wordt, dat aan de bandeloosheid der vivisectionele paal en perk worde gesteld, moge voorts blijken uit zeker artikel, voorkomende in de *Wiener Med. Zeitung*, no. 51, 1882, waarin de wensch wordt uitgesproken, om te Budapest voor de Proff. der pathologie en pharmacologie eigene kleine klinieken op te richten, ten einde daar op patienten proeven te nemen.... Commentaar overbodig. — Mocht iemand deze lijst nog verder willen aanvullen, wij verwijzen hem dan o. a. naar het Engelsche werk: „*Anti-Vivisection Evidences, a collection of Authentic Statements by Competent witnesses etc.* bij *B. Bryan* pag. 107—117, waar tal van experimenten worden genoemd. Uit dit een en ander blijkt dus zonneklaar, dat de latere vivisectoren, zooals B. be-
weerd, geenszins alleen dieren, maar wel degelijk ook menschen

voor hunne vivisecties hebben gebruikt. — Dat is trouwens van heeren Vivisectoren ook zeer consequent; waar hun de wetenschap het hoogste is, en zij meenen, aan geen zedewet meer gebonden te zijn, daar behoeven zij op hun standpunt, ook voor geen enkel middel, hoe laag ook, terug te deinzen, zoo he slechts strekken kan tot bereiking van hun doel; geen wonder dat men dus ook de leer, dat het doel de middelen heiligt, consequent doorvoert.

Ofschoon leeken in de physiologie, hebben wij gemeend, een nuttig werk te doen, door deze feiten te vermelden, die immers door erkende deskundigen opzettelijk aangevoerd zijn, opdat het leeken-publiek er kennis van nemen en er uit zelfbehoud en menschelijkheid, een spoedig einde aan maken zou. Maar de heer Beerends keurt dit af, en ontzegt den heer Koloman Kaiser het recht, zich in de zaak te mengen, daar deze als leek een menigte uitspraken van beroemde deskundigen over vivisectie verzameld en in het licht gegeven heeft.

Wat doet echter de heer B? Eenige regelen verder rekent hij zich zelve tot de leeken. Immers hij zegt: „wij willen als oningewijden. . . .“ Indien nu de heer K. K. als leek het recht niet heeft, in deze zaak mede te spreken, waaraan ontleent de heer B. dan het recht, om openlijk over de vivisectie een oordeel te vellen, daar hij, oningewijde, zich zelf daartoe onbevoegd verklaart? Maar de heer B. ziet geheel voorbij, dat de vivisectievraag niet alleen een wetenschappelijke, maar ook een zedelijke zijde heeft, — en men geen medicus, noch physioloog behoeft te zijn, om uit humanitair en zedelijk oogpunt in deze een oordeel te vellen. — Valt niet elke handeling, om het even, met wat doel zij geschiedt binnen het bereik der zedewet, en moet zij daaraan niet worden getoetst? Wat spreekt men dan van onbevoegdheid aan de zijde der leeken, waar elke daad us ook de vivisectie, door de zedewet geoordeeld wordt! Ieder weldenkende heeft niet alleen het recht, maar is als zedelijk individu zelfs verplicht, om tegen den gruwel der vivisectie te ge-

tuigen; meent echter de heer B., hem nochtans dat recht te moeten ontzeggen, — waarom zich dan zelf in de zaak gemengd?

Het ware immers al te dwaas, om op zedelijk gebied van onbevoegdheid te spreken, tenzij dan daar, waar de mensch alle zedelijke grenzen uitgewischt heeft. Wie zich aan dit laatste schuldig maakt — die blaam zou de heer B. toch niet gaarne op het' leeken-publiek willen werpen — die mist alle bevoegdheid, om zijne stem uit te brengen. Blevén de voorstanders der vivisectie binnen de grenzen der zedelijkheid, namen zij slechts nu en dan de een of andere onschuldige proef op een levend dier, niemand zou er aan denken, om hen aan te klagen. De verregaande gewetenloosheid en gevoelloosheid echter, waarmede de dieren aan de meest geraffineerde folteringen onderworpen worden, gruwelen, die den mensch tot een voorwerp van afgrijzen¹⁾ maken, dringen ons tot spreken en doen ons trillen van verontwaardiging, al weet men er ook de schoonste voorwendsels voor te vinden en zich weldoeners der menschheid te noemen. Geen doel heiligt ooit de middelen. Waar dus algemeen tegen die gruwelen wordt getuigd, daar zijn het de vivisectoren zelve, die door hun experimenteel beulswerk tot dien strijd noodzaken. — En blijft men ons voortdurend en als uit één mond toeroepen: „*Gij zijt leeken en geen deskundigen; alleen wij, mannen van het vak, kunnen oordeelen over de waarde der vivisectie!*” — wij roepen hun met Ernst von Weber toe: „*En Gij zijt bepaaldelijk leeken, en geen deskundigen op [het gebied van zedelijkheid, van het goede en van de menschelijkheid en moogt daarom in quaesties van zedelijkheid, waartoe ook de vivisectie zeer zeker behoort, niet medespreken. — Wilt Gij de openbare meening blijven trotseeren, die zonder voorbehoud de wreedheid, onverschillig in welke gedaante zij zich vertoont, veroordeelt, dan zal eenmaal de Staat als vertegenwoordiger der zedewet, u noodzaken uwe opinie aan de openbare meening te onderwerpen en uwe willekeur beperken; want de overtuiging staat vast, dat [het zedelijk gevoel van] het meerendeel der beschaafde menigte hooger staat, dan de overgeleverde*

privilegiën van enkelen, hoe hoog ook geplaatst, en dat aan de menschelijkheid eene beslissende stem toekomt tegenover de aannemingen en de roekeloze manie der vivisectoren." — „Verleent het diploma van physioloog, zegt Dr. A. Kingsford in „Onwetenschappelijke Wetenschap" pag. 52 „hem ook het recht, als eenige scheidsrechter op te treden op het gebied der moraliteit? Het is niet — zooals de vivisectoren beweren, dat het publiek getoond heeft, niet in staat te zijn, om te beoordeelen, wat voor de wetenschap noodzakelijk is, maar veel meer, dat de mannen der wetenschap getoond hebben, onbekwaam te zijn, om de verplichtingen te begrijpen, die de zedewet aan iedereen oplegt. — Maar het is gelukkig voor de menschheid, dat de scheidsrechters over het nationaal geweten niet zijn de geestelijken, noch de physiologen, maar het volk. — ”

„Mochten alle mannen, die zich aan het beroep der heilkunde wijden, waarvan het doel is, het lijden te verzachten, de vivisectie openlijk veroordeelen; want deze is in staat het gansche vak te verlagen en ten slotte in de beoefenaars der wetenschap al de gevoelens te doodden, welke alleen het vertrouwen van het publiek verdienen, en waarvan het gemis meer dan iets anders te vreezen is.“

Deze uitspraak, door B. aangevoerd en beoordeeld, die in allen deele waarheid bevat en ongetwijfeld niet door dierenbeschermers alleen, zooals B. zegt, maar ook door elken weldenkende beaamd zal worden, is een woord van Dr. Samuel Johnson en heeft als zoodanig ongetwijfeld gezag. Zooals dit woord echter door B. wordt geciteerd heeft het den schijn, alsof het van een dierenbeschermmer afkomstig ware en als zoodanig weinig gezag zou hebben. Wat een dierenbeschermmer zegt, is reeds a priori eo ipso af te keuren! Om dien schijn weg te nemen, zij hier vermeld, dat een deskundige alzoo sprak. Of Dr. S. J. een dierenbeschermmer was, weet ik niet en doet hier ook niet ter zake.

Volgens hem verlaagt de vivisectie dus het vak; en deze getuigenis van een achtbaar deskundige wordt beaamd door ieder

zedelijk gevoelend en weldenkend mensch. Maar zoo roept B. verder uit:

„Is de vivisectie dan geen onmisbare factor, niet iets essentieels in de physiologie? Deze vraag, die blijkbaar dienen moet om het votum van Dr. J. te weerleggen, klinkt al heel vreemd in den mond van een leek.

Hoe ter wereld zal hij als oningewijde uitmaken, of de vivisectie voor de wetenschap onmisbaar is of niet. Dat vermag geen arts, geen med. doctor en nog veel minder een leek te beslissen, maar kan alleen door physiologen uitgemaakt worden. — Gaarne geven wij den heer B. toe, dat de leer van het normale de studie van het abnormale vooraf moet gaan. Maar deze stelling is al heel ongelukkig gekozen om de vivisectie te verdedigen. „*De vivisectie ontleedt de dieren,*“ zegt Dr. Kingsford (loco cit.) pag. 22 „*niet om hunne organen en levensverrichtingen te bestudeeren, maar die van menschen. En wat de hoofdzaak is — een hoogst, opmerkelijke en belangrijke eigenaardigheid der vivisectie die haar geheel en al van elke andere wetenschappelijke studie onderscheidt — het levende dier is geen uurwerk waaruit men willekeurig het raderwerk verwijderen, de hoofdveer veranderen, de schroeven losdraaien, en dan alles weer in elkander zetten kan. Elk orgaan, iedere fijnste zenuwdraad van het levend lichaam bezit een eigenaardige functie en de geringste storing of verminking van het zenuwstelsel, dat alle verrichtingen van het lichaam bestuurt en beheerscht, sleept gevolgen na zich, die men onmogelijk voorzien noch beletten kan. Hieruit volgt, dat men geen lichaamsdeel verwonden of uitsnijden kan, zonder dat daardoor evenzeer andere deelen of organen, middelijk of onmiddelijk aangedaan worden voornamelijk de ruggemergzenuwen en de zenuwknoopen van het sympathisch stelsel, en zonder dat daardoor verschijnselen ontstaan waarover men alleen een oordeel kan vellen, indien men de oorzaak — de plaatselijke verwonding — daarbij in aanmerking neemt. Wanneer de vivisector een of ander orgaan, een klier etc. uit het lichaam verwijderen wil, is hij bovendien genoodzaakt, de*

weefsels, die het bedekken, te verwoesten; hij moet van de oppervlakte uitgaande, alle spieren, bloedvaten en andere weefsels, die hem beletten de plaats te bereiken, waar hij zijn wil, kwetsen; het onvermijdelijk gevolg hiervan is, dat talrijke weefselementen, waardoor het orgaan met andere samenhangt, vernietigd worden, zonder dat hij zich daarvan eenige rekenschap kan geven. Vandaar dat de resultaten der vivisectoren elkander steeds weerspreken. Trouwens, groote deskundigen, o. a. Prof. Goltz, geven dit volmondig toe."

Er is evenwel nog een andere bedenking, die uit wetenschappelijk oogpunt gemaakt kan worden. „Indien het geviviseceerde dier, zegt Dr. A. K. pag. 24, niet is bedwelmd, of wanneer het door een geringe narcotische injectie wel eenigszins verdoofd is, maar nog het gevoelsvermogen bezit, dan moet bij de verwoestende en verminkende uitwerking, door zaag en ontleedmes in het lichaam aangericht, nog de reflexbeweging gevoegd worden van het door pijn en angst verstoorde en geprikkelde zenuwstelsel. Heeft men echter, vóór de operatie het curare-gif ingespoten, dan wordt daardoor deze zenuwverstoring nog op onberekenbare wijze verhoogd. Is het dier daarentegen geheel bewusteloos — wat slechts zelden het geval is — zoo is de toestand der zenuwen, die dan ontstaat, niet minder abnormaal en hebben wij, in dit geval, een complicatie te meer, die het nog moeilijker maakt conclusies te trekken uit den zenuwtoestand van het gewelddadig verminkte dier. In geen der beide gevallen, bevindt het dier zich in normalen physiologischen toestand en dus kunnen, volgens gezonde logica, de door de visisectie verkregen resultaten nimmer met natuurlijke en normale levensverschijnselen gelijk gesteld worden." Men ziet dus, hoe onlogisch de vivisectie is. Hoe zal men ook op een abnormaal geworden dier, let wel! de normale levensfuncties bij den mensch bestudeeren? Hoe onzinnig, om op het lichaam van een vergiftigd en verminkt dier de wetten van het normale leven te willen leeren kennen?

Wie bestudeert op een ontstemd klavier de harmonieleer en theorie der muziek? En is bovendien het dierlijk lichaam aan dat van den mensch gelijk? En die vivisectie van dieren, ge-

heel abnormaal als zij is, noemt B. dan de leer van het *normale*! Er is echter nog meer tegen de vivisectie in te brengen.

Volgens tal van deskundigen toch verdient zij niet alleen uit *physiologisch* oogpunt, maar ook als *pathologisch* middel van onderzoek beschouwd, evenmin vertrouwen. — „Zooowel bij menschen als dieren toch, zegt Dr. A. K. — behalve bij toevallige ongelukken en uitwendige verwondingen — zijn ziekten een gevolg van het ontstaan van ziekelijke toestanden, die zich van het eerst aangetaste orgaan of weefsel aan de verder liggende mededeelen en allengs de levensfuncties belemmeren. Een geweldadige, door vivisectie veroorzaakte, uitwendige verwonding is met dit ziekteproces natuurlijk geheel in strijd, en kan in geen opzicht daarmee vergeleken worden. In tegenstelling met dit laatste, werkt de hand van den vivisector van buiten naar binnen en het kwaad, dat hij sticht, is niet het gevolg van trapsgewijze atrophie of van uit zich zelf ontstaan bederf, met de onafscheidelijk daarmee verbonden aaneenschakeling van oorzaken en verschijnselen, maar het wordt plotseling en gewelddadig op mechanische wijze teweeg gebracht, zoodat de onmiddellijke en latere gevolgen niet de minste overeenkomst hebben met den loop der ziekte, die zich in een, in lijdenden toestand verkeerd organisme ontwikkelt. Neemt men dit een en ander in aanmerking, dan verwondert het ons niet, dat de vivisectie niet anders dan verwarring en tegenstrijdigheid ten gevolge heeft. De vivisectie is geen wetenschappelijke methode; geheel haar wezen is onwetenschappelijk”.

De vivisectie komt volgens B. ten nutte der lijdende menscheid. Nog daargelaten, dat deze methode op zich zelf een zedelijk ongeoorloofd middel tot onderzoek is, zou ik B. willen vragen, welk nut zij dan tot op heden der menscheid aangebracht heeft? Men beweert wel, maar bewijst niet.

Het zou te ver voeren, wilden wij hier alle uitspraken citeeren, die door deskundigen, ja! door wereldberoemde geneeskundigen, tegen het z.g. nut der vivisectie aangevoerd worden. Wij verwijzen daarom naar ons geschrift: *Het Vivisectie-Vraagstuk*, waar pag. 20—24 bedoelde uitspraken tegen de vivisectie te vinden zijn. Zeer gemakkelijk laat zich die lijst met nog tal van andere deskundige uitpraken vermeerderen.

Eén deskundige van naam echter *Prof. Lawson Tait* vinde hier vermelding. Eenigen tijd geleden toch deelden de nieuwsbladen o.a. de *N. Rott. Courant* van 15 October 1892, ons mede, dat deze met roem bekende chirurg den vivisectionisten zijn handschoen voor de voeten wierp door in een schrijven aan de *Times* te verklaren, dat de „vage beweringen omtrent groote medische ontdekkingen langs den weg van experimentatie op levende dieren bij onderzoek bevonden zijn, „geheel van historischen grondslag ontbloot te zijn.“ Ja, hij gaat zelfs nog verder. Hij richt tot eenigen zijner aanzienlijkste collega's, *Sir James Paget*, *Sir George Humpry*, *Sir Andrew Clark* en *Dr. Samuel Wilks* de formeele uitdaging om, met een enkel voorbeeld in hunne eigen werken aan te toonen, waar zij de bedoelde methode van onderzoek met voordeel toegepast hebben.“ Maar zijne tegenstanders hebben geen kans gezien, eenig nut aan te toonen. Zij zijn hem dus het antwoord schuldig gebleven, en hebben daarmee in den vollen zin des woords een *testimonium paupertatis* gegeven. —

Wat spreekt men dan nog van zoo en zooveel eminente ontdekkingen, die wij der vivisectie te danken zouden hebben, en tracht men die gruwelmethode nog staande te houden? — Het zal den voorstanders der vivisectie niet gemakkelijk vallen, het leekenpubliek omtrent haar nut nog langer te misleiden, want het heeft thans achter de schermen gezien. Dat toch door de uitdaging van *Prof. Lawson Tait*, en vooral door het zwijgen zijner collega's aan de vivisectie een gevoelige slag is toegebracht, zal noch leek noch deskundige ontkennen. — Het beroep toch op haar voorgewend nut, was tot op heden nog de eenige grond, waarop men deze methode verdedigde; voor de rechtbank der zedelijkheid onvoorwaardelijk veroordeeld, loopt zij groot gevaar nu ook voor de rechtbank der wetenschap veroordeeld te worden, ja is reeds als zoodanig veroordeeld.

„De vivisectie, zoo gaat B. voort, heeft geen zelfzuchtigen grondslag, maar komt ten nutte van de lijdende menschheid.“ Maar het is nu juist die bewering, die door verscheidene vivisectoren versmaad en door een hunner, die zich als woordvoerder voor allen opwerpt, zelf lijnrecht tegengesproken wordt. *Prof. Dr. Hermann* zegt in zijn geschrift „Die Vivisektionsfrage“ 1877,

bl. 16: „*De bevordering der wetenschap, en niet het praktisch nut voor de geneeskunde is het waar en oprecht doel van alle vivisectie. Geen waar onderzoeker denkt er bij zijn onderzoek aan, om zijne waarnemingen voor de praktijk te benuttigen, bovendien kan juist in het prijsgeven der dierenwereld eenig en alleen met het doel, om menschelijk lijden te verzachten iets onedels en egoïstisch gevonden worden!*”

Zoo spreekt een vivisector uit velen, en nu moge B. beweren: „maar juist door de wetenschap te verrijken, zal men te meer in staat zijn de menschheid te helpen,” — wij antwoorden hem, dat het allereerst de vraag is, of de wetenschap er werkelijk door wordt verrijkt, voorts dat diagnose en therapie twee zijn, en het juist op deze laatste aankomt. Geen enkele krankheid toch heeft de vivisectie tot nog toe kunnen genezen. Wat baten ons de vele „vage beweringen” gelijk Lawson Tait ze noemt, aangaande het nut der vivisectie, indien in weerwil van de voorgewende buitengewone ontwikkeling der physiologie in de laatste jaren en in weerwil van de vermenigvuldigde, kostbaar ingerichte laboratoria, de resultaten zoo arm zijn, dat men tot op heden geen enkele ziekte, die vóór 50 jaren ongeneeslijk was, genezen kan?

Als voorbeeld moge één ziektegeval dienen, waarbij de beroemdste deskundigen uit verschillende landen te hulp werden geroepen, om te toonen, wat de wetenschap vermag; wij bedoelen de ziektegeschiedenis van Keizer Frederik van Duitschland. Wij zien den hoogen lijder door een menigte geleerden omringd, gekweekt in de school der vivisectie, die het voortdurend in weerwil van alle hulpmiddelen der wetenschap, met name der „vivisectie”, oneens zijn, waarin de kwaal eigenlijk bestaat! Men is het oneens omtrent de diagnose, beschuldigt elkaar van onwetendheid en onhandigheid, en roept ten einde raad den bijstand van nieuwe collega's in, daar men kennelijk zijn eigene wetenschap niet vertrouwt. Men is niet alleen met betrekking tot de kanker in het duister, maar roept zelfs de hulp in van *Prof. Kuszmaul* te Straatsburg, ten einde te constateeren, of de kwaal de longen reeds aangetast had; (de wetenschap der daar tegenwoordige geneeskundigen toch strekte zich alleen tot het strottenhoofd uit,

men had dus een specialiteit noodig met betrekking tot de pathologie der longen! En toch was het resultaat dezer eindelooze onderzoekingen, consultaties en operaties een voortdurend martelaarschap en een pijnlijk einde.

Maar wat is het overigens voor een redeneering dat het nut, al kon het ook aangetoond worden, de onzedelijkheid zou opheffen, die aan de vivisectie kleeft. Indien iets dus nut aanbrengt, dan is elk zedelijk slecht middel geoorloofd. Ziet de heer B. kans de vivisectie op *dien grond* te rechtvaardigen dan zie ik kans om met hetzelfde recht moord, meened, ja wat niet al, te verontschuldigen. Menigmaal kan ons eene leugen, soms ook een meened uit hachelijke omstandigheden redden; gesteld, een huisvader is wegens een of andere misdaad voor de rechtbank gedaagd; onder eede wordt hem afgevraagd, of hij aan het hem ten laste gelegde schuldig is? Hij weet zichzelven schuldig, terwijl de verzorging van zijn talrijk gezin hem zwaar op het harte weegt. Zegt hij de waarheid, dan volgt gevangenisstraf, die zwaar op de zijnen drukken zal; het is hem onmogelijk zijn gezin over te geven aan armoede en gebrek; met het goede doel voor oogen, om de zijnen te redden, maar ook om rechtvaardige straf te ontgaan, besluit hij tot meened. Hij behoeft er zich op het standpunt der vivisectoren geen gewetensbezwaar van te maken; want hij heeft een goed doel voor oogen, en tot bereiking daarvan is immers elk middel geoorloofd! De heer B. duide ons deze conclusie niet ten kwade; zijne eigen redeneering leidt er toe; of meent hij, dat zucht naar vermeerdering van kennis op zich zelve reeds voldoende is, om alle mogelijke wreedheid te rechtvaardigen? Ontkent hij het feit, dat de zedeleeer grenzen stelt aan alle onderzoek op intellectueel gebied en dat het streven naar kennis op de wetten der rechtvaardigheid en menscheijkheid geen inbreuk mag maken? Zoo werden b. v. in vroeger tijden menschenlevens opgeofferd aan de belangen der kunst. Maar kunnen dergelijke handelingen verontschuldigd worden door het voordeel, dat de kunst daaruit trok, en geldt dit niet ook ten volle van de vivisectie?

Een vak, onverschillig welk het zijn moge, dat zich van onzedelijke middelen bedient, verlaagt zich zelf. Men ziet dus hoe men op deze wijze elke misdaad rechtvaardigen kan. —

Na het eerste deel der uitspraak van Dr. S. W. wel besproken maar niet weerlegd te hebben, gaat B. over tot de bespreking van het tweede deel dier uitspraak, waarin de schrijver zegt: „*de vivisectie zal in de beoefenaars der wetenschap al de gevoelens dooden, welke alleen het vertrouwen van het publiek verdienen, en waarvan het gemis meer dan iets anders te vreezen is!*”

De Heer B. vraagt of dit insinueeren (?) dient, om den geneesheeren het vertrouwen te ontzeggen, of minstens bij het publiek in verdenking te brengen, omdat ze de vivisectie onontbeerlijk voor hunne studie achten? Mogen wij den tegenstander allereerst wijzen op eene verkeerde gevolgtrekking, die hij maakt? In de uitspraak toch, die hij bespreekt, wordt gesproken van beoefenaars der wetenschap, en niet van geneesheeren, zooals hij doet voorkomen. „Geneesheeren” en „beoefenaars der wetenschap”, zijn toch geen woorden van dezelfde beteekenis. Wij voeren den strijd niet tegen praktische artsen, maar „tegen de beoefenaars der wetenschap, tegen mannen van het vak, die hunne liefhebberij in de vivisectie onomwonden toonen, en hunne schandelijke daden bemantelen door een voorgewend nut. Zijn lynchjustitie en jurisprodentie, zijn Theologie en middeneeuwsche Inquisitie dan ook woorden van dezelfde beteekenis?

Vele Nederlandsche artsen zouden op het *epitheton ornans* van *wetenschappelijk dierenmartelaar* om hunne eer en positie, al bitter weinig gesteld zijn. — Geneesheeren hebben dus geen vivisectie voor hunne studie noodig, dat zijn alleen physiologen, die meer voor de wetenschap, dan voor de praktijk leven. Bedoelde uitdrukking van Dr. S. W., die bovendien aan oprechtheid niets te wenschen overlaat, dient dus niet om te „insinueeren, zooals B. meent, maar om den verderfelijken invloed aan te wijzen, dien de praktijk der vivisectie uitoefent op „de beoefenaars der wetenschap, en van deze op hunne leerlingen overgaat.” ’t Spreekt wel van zelf, dat hoogleeraren, die hunne leerlingen in het martelen van dieren en het uitroeien van het zedelijk en menschelijk gevoel voorgaan, niet anders dan allerschadelijkst op hen kunnen werken. *Qualis rex, talis grex.*

„*Er waren misschien wreede en ruwe physiologen,*” zegt B. verder. Dat woordje „*misschien*” is hier al zeer naïf. De heer B.

schijnt niet heel veel over vivisectie gelezen te hebben, en dus ook tamelijk slecht met hare geschiedenis bekend te zijn, anders zou hij beter weten. Had hij de moeite genomen, eens door te loopen hetgeen in „Het Vivisectievraagstuk” pag. 11—16 te lezen staat, of ook „de Folterkamers der Wetenschap” slechts vluchtig ingezien, zijne haren waren te berge gerezen bij zulke wreedheden, als daar meegedeeld worden. — Neen, er zijn niet *misschien*, maar *zeer zeker* „vele” wreede en ruwe physiologen geweest en zij zijn er nog. Mocht B. na de Folterkamers der Wetenschap doorgelezen te hebben dan nog van *misschien* durven spreken, hij houde het ons ten goede, dan ware hij moeilijk van zelfverblindings en grove partijdigheid vrij te pleiten. En vraagt hij voorts naar bewijzen, dat de vivisectie hare beoefenaars ruw en wreed maakt, wij wijzen hem allereerst op de frivole wijze, waarop vele vivisectoren met een soort van *humor* hunne wreede experimenten plegen te schilderen.

Ja, waarlijk, hier aan de martelbank is *de humor* op zijn plaats! Ten bewijze hiervoor wijzen wij op de physiologen *Munck* te Berlijn en *Goltz* te Strassburg.

De lezer oordeele zelf. Zoo noemt de eerste de vreemde bewegingen van een kleinen aap, dien hij niet minder dan de hersenpan had verbrijzeld een.... *betooverend schouwspel!* terwijl de laatste aangaande honden, die hij afschuwelijk verminkt had, schrijft: „Zij nemen *de belachelijkste houdingen aan!*” en van nog twee andere dieren, die ten gevolge van de verwoesting der hersens hunne geestvermogens verloren hadden, letterlijk het volgende zegt: „Zij maakten door hun onbeholpen bewegingen den indruk van *hansworsten!* Moet men niet zedelijk zeer diep gezonken zijn, om met gemartelde dieren die zich winden van de pijn nog den spot te drijven en zich niet te schamen, om dergelijke uitdrukkingen neer te schrijven? Voorts wijzen wij op zekeren *Mantegazza*, Hoogl. te Florence, die zich tot taak stelde, den dieren de grootst mogelijke pijnen te veroorzaken, om *daarover boeken te schrijven!* Hij dreef een menigte scherpe spijkers in de pooten van het dier, op zoodanige wijze, dat het bijna bewegingloos wordt ge-

maakt, op dat het met elke beweging de foltering des te heviger zou gevoelen. Om nog heviger pijn (*dolore intenso*) te veroorzaken, zegt hij verder in zijn: *Del Azione del dolore sulle Respirazione* (over de werking der pijn op de ademhaling) was hij verplicht verwondingen aan te brengen, die ontsteking ten gevolge hadden. Een vernuftig uitgedacht werktuig stelde hem in staat, om elk lichaamsdeel van het dicr met een tang van ijzeren tanden voorzien, te grijpen, en het slachtoffer hevig te drukken, vaneen te scheuren en op te lichten, ten einde op alle mogelijke wijze pijn te veroorzaken. „*De eerste reeks van een mijner proeven*, zegt hij, *werden op 12 dieren, voornamelijk konijnen en marmotten verricht, waarvan eenige jongen moesten werpen.*” Een arm diertje moest *dolori atrocissimi* (allergruwzaamste smarten) verduren, zoodat het ten gevolge zijner stuiptrekkingen onmogelijk was om eenige waarnemingen te doen. In de tweede reeks van proeven werden 28 dieren aan diezelfde behandeling onderworpen, waarvan eenige, van hunne jongen weggenomen, één of twee uren gemarteld en na een uur van rust, wederom in het werktuig geplaatst werden, om door den hoogleeraar telkens voor 2 of 6 uren verder hevig gekneusd of van elkaar gescheurd te worden. In de tabel, waarin deze proeven vermeld zijn, worden de benamingen „*molto dolore*” en „*crudeli dolore*” (veel pijn en felle pijn) nauwkeurig onderscheiden, zijnde de tweede waarschijnlijk bestemd voor die gevallen waarin de slachtoffers, zooals de hoogleeraar het noemt, „*lardellati di chiodi*” (met spijkers gelardeerd) waren. „*Deze experimenten*”, zegt hij zelf, *heb ik met... groot genoegen en veel geduld een jaar lang voortgezet!*” — Waarlijk te vergeefs zoeken wij naar woorden, om dezen experimentator, die bepaald „*liefhebberij*” in zijn vak toont te hebben, te qualificeeren, en kunnen geen betere vinden, dan de zooeven aangehaalde, waarin hij zijn eigen vonnis velt! — Ja, de heeren vivisectoren houden er zelfs een soort van *vivisectiesport* op na. Zoo heeft men een toestel uitgevonden, dat door gaskracht gedreven, 2 à 300 maal per minuut rondgedraaid kan worden. Honden, konijnen, marmotten etc. worden op dit toestel vastgebonden, de pooten uitgestrekt, waarop zij 2 à 300 maal in de minuut worden rondgedraaid, terwijl deze cirkelbeweging met een tus-

schenpoos van ééne minuut drie of vier keer wordt herhaald. Zoo maakt men voorts een levenden hond *geheel en al stijf*, zoodat men hem bij een der achterpooten, als een stuk hout omhoog kan houden! — Zoo trachtte men *kunstmatige* Siamesche *tweelingen* te construeeren, door 2 dieren aan elkaar te laten groeien. Zoo — doch genoeg; het is niet mogelijk in dit kort bestek *al de gruwelen* te noemen, die louter uit liefhebberij en verregaande lichtzinnigheid worden gepleegd. —

Waarlijk, wel een bewijs, hoe het dagelijks plegen van wrede heden den mensch al meer en meer verhardt, tot hij ten slotte „liefhebberij” in het dierenmartelen krijgt. —

Hoe verstompt en ongevoelig de vivisectoren zijn tegenover het lijden van levende schepselen, moge verder blijken uit hetgeen ooggetuigen van vivisecties meedeelden, met welk behagen en vermaak men zich in de martelingen van onschuldige slachtoffers verlustigde, terwijl de leerlingen, in navolging van hunne leermeesters, langzamerhand aan die gruwelen gewend en al meer en meer verhard werden.

Voorts houdt B.'s beroep op *Albrecht von Haller* geen steek. Immers: hoe weet B., dat deze geleerde door zijne vivisectie *niet* wreeder zou zijn geworden? — Maar weet B. dan niet of houdt hij zich zoo, dat Haller op lateren leeftijd den vloek heeft uitgesproken over zijne vivisecties en volgens zijn eigen woorden door de gedachte aan de vele doorgemartelde dieren, evenals *Prof. Pirogoff*, zwaarmoedig is geworden? Waar hij vervolgens verder *Donders*, *Harting* en andere physiologen „zacht van aard” noemt, daar houdt alles op. Wat men van die „zachtheid van aard” der vivisectoren heeft te denken, weet ieder, die de Laboratoria inwendig heeft gezien of zich door lezing van een en ander er van op de hoogte heeft gesteld. Die „zachtheid van aard” komt in zonderheid uit, waar men die zachtmoedige heeren dieren levend martelen, braden of koken ziet!!

Neen, de daden der vivisectoren spreken luider dan het getuigenis door B. gegeven. Niemand hecht dan ook geloof aan dergelijke absurditeit, noch aan een dergelijke betuiging van

medelijden van den kant der vivisectoren. Wie zulke wreede experimenten, zooals B. er op pag. 19 een paar citeert, in koelen bloede verrichten en met onbeschroomde openhartigheid mede deelen kan, die moge wanen dat zulks het gemoed niet bederft, wij zien er een bewijs in, hoezeer door den verhardenden invloed der vivisectie het zedelijk gevoel vervalscht en de standaard der menschelijkheid gedaald is.

„Bij een ander onderzoek van Donders,“ over de innervatie van het hart in verband met die der ademhaling „Derde reeks I Deel 1872, werd o. a. de borstkas van een hond geopend, het hartzakje verwijderd en een luchtkussen op het hart geplaatst.“ — „Bij een onderzoek over den steun der oogen bij bloedsaandrang werd een hond de oogspieren doorgesneden en de oogleden verwijderd, zonder narcose of curare vergiftiging.“ —

Zulks met goedkeuring te kunnen vermelden, is wel een bewijs dat het oordeel ziek is.

En wij moeten onzen afschuw des te sterker uitspreken, omdat de wreedheid die evenals alle onzedelijkheid uit den aard der zaak, geen onderwerp van discussie mag zijn, maar onvoorwaardelijk door het geweten moet veroordeeld worden, stelselmatig uitgeoefend en — o gruwel! — nog met de wapenen van redeneer- en zedekunde verdedigd wordt.

Dat de hoogleeraren Donders en Harting door hun geniale werken de wetenschap zeer aanzienlijk bevorderd en den roem des vaderlands grootelijks verhoogd hebben, dat de eerste als oogheekundige zich den onschatbaren weldoener van een groote menigte van ooglijders en dus een oprecht menschenvriend heeft betoond, dat de laatste voor groote menschenlijke belangen vurig heeft geijverd, wordt door ons ten volle erkend. Toch blijft de wreede vivisectie een tegenstrijdigheid en wanklank in hun streven en blijft het een open vraag wat de oogheekunde zonder de vivisectie zou vermogen. Neen! geen open vraag! Reeds weten wij door hoogst belangrijke gegevens, wat zij alreede gewrocht heeft en kunnen op goede gronden voorzien wat zij bij verdere ontwikkeling zal vermogen; maar dit onderwerp verdient een afzonderlijke behandeling. Als wij daarvoor tijd en ruimte zullen gevonden hebben, hopen wij het bewijs te leveren,

dat door het voorbeeld van Donders de onmisbaarheid der vivisectie op het gebied der oogheekunde geenszins is bewezen, hetgeen te noodiger is, omdat juist op het gebied der oogheekunde door de vivisectoren voortdurend gruwelen worden gepleegd, die den recht geaarden mensch ziek maken van walging. Daarmee moest een geleerde, die zijn menschenwaarde gevoelt geen gemeenschap willen hebben, en een louter karakter *kan* dat ook niet willen. Dan zal het ook blijken, hoeveel ooglijders de slachtoffers geworden zijn van de Academische, op vivisectie gegronde methode. En dat Donders en Harting vivisectoren en menschenvrienden waren, doet niets af van het feit dat een menigte van vivisectoren, als praktische artsen en chirurgen hun ongelukkige patiënten aan hun onmenselijke proefnemingen zooals wij boven met feiten aantoonde, opgeofferd hebben.

Het kan niet anders of de vivisectoren moeten ten gevolge der dagelijks wederkeerende bloedige oefeningen aan de martelbank, alle zedelijk gevoel van recht en onrecht, in zoover dit hunne handelwijze jegens de dieren betreft, verliezen; zij zijn daarom ook op zedelijk gebied geheel en al ontoeroekenbaar geworden.

Zoo is het ook te verklaren, dat men medelijden met de dieren, die in de folterkamers doodgemarteld worden, zeer karakteristiek „wekelijke overgevoeligheid” noemt.

En zou die gevoelloosheid der vivisectoren, zich alleen tegenover het dier, en niet ook tegenover den mensch openbaren? „Niemand kan zoo dom wezen,” zegt Dr. Reich, om te gelooven, dat een proefnemer, die des voormiddags de huid van honden met terpentijnolie bestreek, die in brand stak en op het rampzalig wezen, dat onder de folterendste pijnen verbrandde, zijne studiën maakte, dat een mensch met zulk een hart des namiddags zijne medemenschen nauwgezet en vol naastenliefde behandelen zal. Integendeel is het in 99 van de 100 gevallen zeker, dat deze behandeling slechts eene aaneenschakeling van proefnemingen wezen zal, die ten slotte den patient op de snijtafel der pathologische anatomie zullen brengen.” Stelt niet Prof. Zöllner te Leipzig de voorstanders der vivisectie grootendeels verantwoordelijk voor het godsdienstige en zedelijk nihilisme onzer dagen? Zegt niet Dr. P. Niemeijer: „reeds de eerste in het Laboratorium doorge-

brachte leerjaren moeten noodwendig het hart van den jongen medicus verharden? Zegt niet een bekend Eng. schrijver, dat niets zoozeer geschikt is om den in ieder mensch sluimerenden duivel wakker te maken, dan de vivisectie?

De zedelijke verwildering en bandeloosheid der geesten in onze eeuw, zegt E. v. Weber in zijn bovenvermeld werk, zien wij te voorschijn treden, niet alleen in de vele moordaanslagen, die er geschieden, maar ook in het gruwzaam martelen van levende dieren, zoo 't heet ten dienste der wetenschap. Deze oordeelvellingen, hebben de klaarheid van axioma's. Hoe zal een arts, die onverschillig een door curare verlamden hond, langzaam uit elkander kan snijden en zagen, medelijden gevoelen met menschelijke smart? Zullen niet die eigenschappen der menschelijke ziel in hem verloren gaan, die den zieke in den geneesheer vertrouwen doen stellen, en welker gemis den kranke meer vrees inboezemen, dan de ziekte zelve? Zal een dergelijk arts er bezwaar in vinden in den patient slechts een voorwerp voor zijne z. g. wetenschappelijke onderzoek te zien? Welk leeraar in wijsbegeerte en zedenkunde, in godsdienst en aesthetica, heeft tot op heden het beginsel gehuldigd dat het doel de middelen heiligt?"

Zeker het is hard zulke verwijtingen te moeten hooren, vooral als zij een bestanddeel worden van de openbare meening en uit tal van monden gedurig en steeds heviger worden herhaald; het is meer dan hard, wanneer die verwijtingen van rechtschapen artsen en hoogleeraren zelve komen, die de geheimen der praktijk aan het leekenpubliek openbaren, en met hartzeer verhalen, wat zij als de rampzalige vruchten dezer rampzalige manie hebben leeren kennen. Het is menschonteerend te moeten lezen, „dat vivisectoren en hun leerlingen bij aanzienlijke patienten medelijden huichelen, maar arme patienten tot hun slachtoffers maken.“ De feiten echter zijn even onweerlegbaar als de logika. En hoe tracht B. nu deze beschuldiging te ontzenuwen? Door een parallel te trekken tusschen legeraanvoerders en vivisectoren! — Welk een vergelijking! Is er grooter verschil denkbaar dan tusschen den bevelhebber, die zichzelven moedig aan doodsgevaar prijs geeft — en den lafhartigen vivisector, die geenerlei gevaar heeft te vreezen? Tusschen den bevelhebber, die staat tegen-

over gewapende manschappen — en den vivisector die met allerlei marteltuig gewapend, staat tegenover een weerloos dier, dat zich roeren noch bewegen kan? Tusschen den bevelhebber, die met doodsverachting zijn strijdkrachten werpt op de sterkste macht des vijands, waar in een heldhaftige worsteling man tegen man met gelijke kans zijn leven verdedigt — en den vivisector, die met behaaglijke nieuwsgierigheid zijn „proefdier” seceert en disseceert, dat hij met menschelijke list en overmacht eerst weerloos heeft gemaakt? — De heer B. spreekt verder van oorlog *in het algemeen* zonder onderscheid te maken tusschen een aanvallenden en verdedigenden oorlog. Te oordeelen echter naar de namen van Wellington en von Moltke heeft hij op den defensie-oorlog het oog. De oorlog toch van 1815 was, zoowel als die van 1870 een defensie-oorlog, de eerste tegen de overheersching van Napoleon, de tweede tegenover de onrustige en dreigende politiek van Frankrijk. — Maar nu wordt de vergelijking van B. nog vreemder! Is alleen de defensie-oorlog zedelijk geoorloofd, de offensie-oorlog daarentegen zedelijk slecht, zoo vragen wij met welken van beide komt de vivisectie overeen? Ongetwijfeld toch met laatstgenoemden, want zonder dat het dier den vivisector eenig kwaad heeft toegevoegd, wordt het in koelen bloede door hem gemarteld. Neen, door den oorlog worden niet, zooals B. beweert, alle edele gevoelens bij de bevelhebbers gedood; want zij zijn overtuigd dat de plicht hen roept en zij hun naaste betrekkingen, hun vaderland, al wat hun dierbaar is, moeten verdedigen. — Vandaar ook, dat Wellington en von Moltke edele mannen waren, die een onafwijsbaren plicht vervulden, waar zij hun vaderland door den vijand zagen bedreigd. Een trouw bevelhebber tracht door zijne leiding en voorbeeld te voorkomen, dat de soldaten onnoodig neergeschoten worden; ieder soldaat is overtuigd, dat hij schuldig is voor hoogere doeleinden zijn leven ten offer te brengen. — Niet de bevelhebbers bovendien, de staat en de dienstplicht voeren den soldaat in het doodelijk gevecht. Maar de bevelhebbers nemen in vreedstijd geen proeven op levende soldaten, als *corpus vile*, ten einde geweren en kanonnen te probeeren!

Alleen in dit laatste geval, wanneer de bevelhebbers op hunne soldaten experimenteerden, ging de vergelijking op, maar zooals

hij thans de gevallen stelt, bestaat er tusschen beide niet de minste overeenkomst. Waar B. voortsden *hertog van Alva* noemt en zijne wreedheid laakt, kan zijn oordeel nog aangevuld worden door de volgende opmerking van Androcles: „*De levensbeschrijvingen van Nero, Caligula, don Carlos, Alva, Karel IX, Lodewijk XIII en van vele misdadigers van lagere geboorte getuigen, dat wreedheid jegens dieren de ware oefenschool is van wreedheid jegens menschen.* (Jaarg 1874 bldz. 141.)

Waar voorts onze tegenstander de stelling van Androcles tracht te weerleggen, dat alleen dierenvrienden de waarachtige humaniteit in toepassing brengen, daar is hij al even ongelukkig geslaagd. Hij beroept zich achtereenvolgens op *Mazarin, Richelieu* en de *Markiezin de Pompadour*, om aan te toonen, dat men philotherie zonder philanthropie kan bezitten. Maar wat kunnen de dwaze anecdoten, die hij van deze personen verhaalt, anders bewijzen, dan zijn gebrek aan degelijke argumenten? B. is grootmoedig genoeg, om het vele schoone, dat Androcles bevat, gul te erkennen, en zijne lezers op te wekken, er zich op te abonneeren; maar als hij er zulke curiositeiten uit weet te halen en er zulke gevolgtrekkingen uit maakt, dan geeft hij immers een voorstelling, die met den geest en de richting van Androcles in lijnrechten strijd is. Het opstel: „*Beroemde mannen, tevens dierenvrienden* (Andz. 1878, bl. 185,) waaruit hij heeft geput, bevat bij merkwaardige bizonderheden, ook enkele curiosa, er zeker bijgevoegd, om door eenige komische trekken, wat afwisseling te geven, al erkennen wij, dat de schrijfster in die samenvoeging niet te werk is gegaan met dien gelukkigen takt, die haar anders onderscheidt. Maar daar op die wijze munt uit te slaan, en den grooten rijkdom van belangrijke feiten en schoone denkbeelden en gevoelens, die een rechtgeaard jong man tot geestdrift moesten ontgloeien en tot navolging verwakkeren, slechts ter loops te noemen, is niet het werk van een ernstig beoordeelaar.

Ten einde echter de uitspraak van Androcles te staven, zij hier uit velen, slechts op twee personen gewezen, die philanthropie en philotherie harmonisch in zich vereenigden. Wij bedoelen allereerst *Anthony Ashley Cooper, Lord Shaftesbury*, die

1 October 1891 te Folkestone overleed. Geheel zijn leven was gewijd aan de bevordering der belangen van alle zwakke, hulpbehoevende schepselen, voor wie zijn dood een onherstelbaar verlies mag heeten. Ik sprak met voordacht van *schepselen*, omdat zijne sympathie, zijne zorgen, zijne weldaden zich, zooals het behoort, evenzeer tot de dieren, als tot de menschen uitstrekten. Niemand meer dan hij, was overtuigd van het recht der dieren op bescherming, van goede, humane behandeling, en dit heeft hij steeds door woord en daad getoond. Hij was de geestverwant van den edelen *Sir Moses Montefiore*, en evenals deze, was hij voor alles de vriend, de weldoener der armen en verdrukten. — Een zijner eerste daden op philanthropisch gebied gold de verbetering van het lot der kinderen, die in de fabrieken arbeiden. In de fabrieksdistricten onderzocht hij persoonlijk alles, wat op den toestand der werklieden betrekking had. De zaak bleef gedurende eenige jaren sluimeren, tot zij in 1838 weer door hem op het tapijt werd gebracht. Op grond van statistische gegevens bewees hij, dat 55% der in de fabrieken werkende personen, vrouwen waren, en dat te Manchester, de sterfte beneden den leeftijd van 3 jaren boven alle beschrijving groot was. In 1842 diende hij bij het Parlement eene wet in, tot beteugeling van de schandelijke misbruiken in de fabrieken, met dat gevolg, dat zijn voorstel, slechts weinig geamendeerd, tot wet werd verheven. Door zijn toedoen voornamelijk kwam daarna eene wet tot stand, de z.g. *Ten Hours Bill*, die den werktijd in de fabrieken tot 10 uur per dag beperkte. In 1848 bepleitte hij in het parlement de belangen der havelooze kinderen, en van dat oogenblik af, was hij als President van het Bond der havelooze scholen, de ijverige voorvechter der beweging. Verder wijzen wij op de z.g. schoenpoetsersgilde (*the shoeblack Brigade*) die tijdens de Wereldtentoonstelling van 1851 door zijn toedoen werd opgericht, en die zulk een vlucht nam, dat de ontvangsten harer leden — alle knapen — weldra niet minder dan 12000 pd. st. in twaalf maanden bedroegen. Verder wijzen wij op eene andere weldadige stichting het Hervormings- en Toevluchtsbond (*Reformatory and Refuge Union*) die ten doel had personen te huisvesten. Zoo konden wij voortgaan, om nog op andere stich-

tingen van zijne hand te wijzen, doch genoeg! Zooals wij boven aanmerkten, *Lord Shaftesbury* was niet minder goed voor dieren dan voor menschen, nooit bleef hij achter, waar get gold het lot der dieren te verbeteren. Hij was Vice-President van de Koninklijke Vereeniging tot bescherming van Dieren in Engeland. In zijne jeugd had hij wel eens een haas geschoten, maar al spoedig zag hij in, dat het dooden van weerlooze dieren, *als tijdverdrijf* den zedelijken, beschaafden mensch tot schande verstrekt. Zijn leven is de beste weerlegging van het Fransche epigram, dat de vivisectoren, zoo gaarne aanhalen, en ook door B. al is het met andere woorden aangehaald wordt: *Ami des bêtes, ennemi des hommes.*"

Toen in Nov. 1875 *Dr. Hoggan* en *Miss Francis Power Cobbe* het voornemen opvatten om de „*Victoria Street Society tot bescherming van dieren tegen de Vivisectie*” op te richten, telegrafeerde *Lord Shaftesbury* onmiddellijk aan *Dr. Hoggan* om zijne volle adhaesie en bereidwilligheid tot medewerking te kennen te geven en het is voornamelijk door zijn invloed, dat bedoelde vereeniging tot stand kwam. — Hij werd als voorzitter benoemd, welke waardigheid hij tot aan den dood met hart en ziel heeft bekleed. Nog in Juli 1891, dus drie maanden vóór zijn dood (hij stierf op 84-jarigen leeftijd) presideerde hij de jaarlijksche algemeene vergadering; toen hij echter de vergadering verliet, waren alle harten vervuld met vrees, dat zij hem niet meer in hun midden zouden zien; en die vrees is helaas maar al te zeer bewaarheid.

Nadat de Koninklijke Commissie tot onderzoek der vivisectie haar verslag had uitgebracht, stelde hij zich aan het hoofd eener talrijke deputatie, die zich 20 Maart 1876 naar den minister van Binnenlandsche zaken begaf om aan te dringen op eene Wet, die het verslag der commissie tot grondslag zou hebben. Hij nam een werkzaam aandeel in de samenstelling van het wetsvoorstel, door *Lord Carnarvon* naar aanleiding van dat verslag ingediend, en ondersteunde het 22 Mei 1876 door zijne eerste rede ten gunste van deze zaak. De pressie door de geneeskundigen op den minister van Binnenlandsche zaken uitgeoefend, had echter ten gevolge, dat van de wet door

*Lord Carnarvon**) voorgesteld niets is overgebleven, dan hetgeen de wet van 15 Aug. 1876 tot regeling der Vivisectie bevat. Het is deze zelfde wet, die nog steeds door de voorstanders der Vivisectie beschouwd wordt als eene kapitale belemmering (?) der wetenschap, hoewel zij, in *Androcles*, jaargang 1885, blz. 157 meegedeeld op de schandelijkste wijze overtreden en ontdoeken wordt. †)

Toen de koninkl. vereeniging tot bescherming van dieren in Engeland Lord Shaftesbury verzocht het voorzitterschap te willen aanvaarden van de nieuw opgerichte vereeniging tot bescherming van kinderen, antwoordde de goede, oude man: „Zekerlijk, indien dat de goede zaak kan bevorderen, eene zaak die hetzelfde beoogt, als die welke gij voorstaat, namelijk bescherming van hen, die zich zelven niet kunnen beschermen.”

Als tweede voorbeeld moge hier met eere worden vermeld Mevrouw *Maria van Manen* van welke dame de Tribune van 15 Oct. jl. onder den titel: „Eene groote vrouw” eene eervolle biografie bevat. Geheel haar leven was eene aaneenschakeling van arbeid vol geestdrift en groote opofferingen voor het doel,

*) Het is deze Engelsche minister van koloniën, tevens voorzitter der groote Eng. Vereen. ter voorkoming van wreedheid jegens dieren, die tot de Engelsche geneesheeren sprak: „Ik stel aan alle leden van den geneeskundigen stand — waarvoor niemand meer achting koestert dan ik — de vraag: of het niet voor elk hunner, die prijs stelt op den naam van Christen en van fatsoenlijk man, eindelijk tijd is, alle, zij het dan ook stilzwijgende gemeenschap met de bedrijvers van vivisectie-gruwelen te verbreken, de schandelijke dierenbeulen uit hun midden te verbannen en hun eerbiedwaardigen stand te zuiveren van de schandvlekken, waarmee de gruweldaden der zich wetenschappelijke onderzoekers noemende barbaren, hem bezoedeld hebben!

†) Het is naar aanleiding van deze wet, dat in de N. Rott. Ct. van 9 Oct. jl. een artikel verscheen van haar correspondent te Londen, die de Engelsche wet op de vivisectie meedeelt en van oordeel is, dat de bestrijders met zulk eene straffe wet tevreden behoorden te zijn; een bewijs echter, dat deze verslaggever van zijn onderwerp geheel onkundig is. Onze bondsbibliotheek toch bezit verscheidene brochures, waarin het bedriegelijke en ijdele van die wet illoyale naleving en de verergering en de vermeerdering der misbruiken der vivisectie sinds de uitvaardiging dier wet uitvoerig in bijzonderheden aangetoond wordt

waaraan zij haar leven had gewijd. Zij heeft een voorbeeld gegeven, hoe menschen- en dierenliefde samen gaan.

Zij wijdde zich aan ongelukkige menschen, bezocht zelve arme gezinnen, voorzag hen van het noodige en zond hunne verwaarloosde kinderen ter school, na ze eerst bij zich aan huis ontvangen te hebben, opdat ze niet met een hongerige maag op school zouden zitten. — Voorts stichtte zij nog 2 beurzen te Amsterdam en te Leiden, ieder van 600 gulden, ten behoeve van minvermogene vrouwelijke studenten in de geneeskunde. Met deze menschenliefde ging dierenliefde hand aan hand. Zij is het, die het maandschrift „Androcles” stichtte en 13 jaargangen schreef, terwijl zij slechts geringe medewerking vond. Zij was de hoofdpersoon in het groote werk tot het verzamelen van wetten, die elders tot bescherming van dieren uitgevaardigd zijn en aan onze Ministers van Justitie en Binnenlandsche Zaken moesten opgezonden worden, om tot bouwstoffen voor een Rijks-wet te dienen. Zij hield geregeld briefwisseling met de dierenbeschermers over de geheele wereld. Zij beantwoordde prijsvragen, waarmede zij den eersten prijs wegdroeg. — En hoeveel geldelijke opofferingen heeft zij zich niet getroost, die zij kon doen uit haar eigen spaarkas, door deze te voeden met het grootste deel harer toiletgelden, juweelen, allerlei kleine sommen, die zij wist bijeen te brengen of door haar pen te verdienen, en met de bijdragen van geestverwanten in verschillende oorden der wereld, die deelnamen in haar werk. Zoo kon zij vorstelijke subsidiën zenden aan den Anti-Vivisectiebond te Londen, terwijl E. baron von Weber, de schrijver van „de Folterkamers der Wetenschap” duizenden van haar ontving, zonder dat hij ooit geweten heeft, van wie het geld kwam. Met onvermoeide inspanning en groote offers stichtte zij het Nederlandsche Toevluchtsoord voor noodlijdende dieren, waarvoor zij de medewerking wist te verkrijgen van bakkers en hotelhouders, van wie de eersten kruimels en oud brood, de laatsten overblijfselen van gastmalen ten beste gaven.

Mochten velen aan deze twee edele personen een voorbeeld nemen, en niet alleen aan het leed der menschen, maar ook aan dat der dieren denken.

„Zie toch eens, zegt Ch. Sauvestre — het arme dier, dat men „op de marmeren tafel neergooit! Het is vol leven.... men „trekt het de huid af, ontbloot zijn vleesch bij levenden lijve; „toch past men op, zijn hoofdorganen niet te kwetsen, dewijl „de dood dan een te spoedig einde aan het lijden zou maken. „Dit herinnert aan de treurige bekwaamheid van vroegere inquisiteurs; het ongelukkige schepsel wordt ten koste van zijn eigen „lichaam door het mes ondervraagd en moet ook geheimen ont- „hullen, de geheimen van zijn leven en zijn lijden.”

Deze uitspraak, mede door Koloman Kaiser aangehaald, wordt door B. besproken op eene wijze, die ons met verontwaardiging vervult. Wie dergelijke gruwelen kan plegen, staat op een laag zedelijk peil, maar wie, zoals B. in verregaande lichtzinnigheid een zoo *ware* uitspraak als deze tracht belachelijk te maken, staat waarlijk niet veel hoger. Meent de heer B. dan, dat een levend dier zich als een cadaver op de martelbank laat neerleggen of op commando gaat liggen? Zou de heer B. indien hij in de Middeleeuwen had geleefd en in handen der inquisitie ware gevallen, zich gewillig in het marteltuig begeven hebben, of zou hij zich hebben verweerd? Zoo ja, had men hem dan niet met geweld gedwongen, om de inquisiteurs te laten begaan? Wat tracht hij dan een dergelijk beulswerk, waartoe een mensch niet in staat is, te ridiculiseeren of te bemantelen? Ja, ongetwijfeld vormen de professor als voorzitter en de leerlingen een Raad van beroerte; zij geven ons een aanschouwelijk beeld van de folteringen der Middeleeuwen. En dan durft B. in zijn cynisme nog vragen: „waarom geeft Androcles een onware, verwrongene voorstelling van de vivisectie? Zoo zegt Dr. Hoggan, die, als ijverig bestuurslid der Vereeniging in Victoriastreet tot afschaffing der vivisectie, deze op het congres der vereenigingen t. B. v. D. in 1878 te Parijs gehouden, heeft vertegenwoordigd

en aldaar als onder-voorzitter de werkzaamheden der vierde commissie (voor vivisectie) heeft geleid, als ooggetuige: „*nadat de dieren ruw aangegrepen en met geweld op de folterbanken geworpen waren....*

B. leze de geschriften der deskundigen ad hoc, en dan zal hij zich zelven moeten aanklagen, zelf een valsche voorstelling van de zaak gegeven te hebben. Neen! het zal niet baten, de vivisectie te hullen in het kleed der onschuld, het lezend publiek zal zich zelf overtuigen; een enkele blik in de Folterkamers der Wetenschap is daartoe voldoende. Neen, geen teerhartige dames alleen rillen bij het lezen van zulke dingen, maar ook mannen, die de wapens dragen. B. stelle zich eens op de hoogte van de leden, die zich aansloten bij de Deutsche Vereenigingen tegen de Vivisectie te Dresden, en dan zal hij zien, dat tal van personen tot den militairen stand behorende, dergelijke gruwelen met verachting van zich werpen. Maar wat geeft hem het recht, om met een soort van ironie te zeggen: „dames doet gij rillen.” Is het zedelijk gevoel der vrouw niet haar schoonste deugd? En weet B. niet, dat er ook dames-vivisectoren geweest zijn en nog zijn? Wij keeren dus het zwaard dat B. tegen ons keert tegen hem, en zeggen: Gij weet beter, om zulke dingen tegen te spreken; of Gij moest ten minste beter weten!” En dan die phraseologie: de physioloog viviseceert niet voor zijn genoegen. „Gedeeltelijk heb ik dit gezegde reeds door het voorgaande weerlegd. Jammer voor B., dat hij zoo weinig aan de verdediging der vivisectoren heeft, immers uit zijn eigen, ons vijandelijk kamp, gaan stemmen op, die tegen hem getuigen. — „De echte vivisector,” zegt Prof. Cyon, — moet eene moeilijke vivisectie met *vroolijke opgewektheid*, als eene *aangename noodzakelijkheid* aanvaarden, en met *vroolijke spanning* volvoeren! Ziedaar dus een voorschrift door een vivisector aan zijn collega's gegeven. — Men moet dus voor z'n plezier viviseceeren, en liefhebberij in het vak hebben; de heeren „liefhebbers” zijn volgens Cyon de vivisectoren bij uitnemendheid.

Voorts doet B. het voorkomen, alsof de vaardigheid tot opereeren alleen door proeven op dieren verkregen kan worden. Al wederom echter wordt de trouwe verdediger der vivisectie door deskundigen zelve tegengesproken. Het is onwaar, dat de vivisectie als middel tot verkrijging van vaardigheid in het opereeren, niet gemist kan worden, getuige de geheele stand der Engelsche veeartsen, die sedert 1878 uitsluitend op doode dieren zich oefenen; nadat reeds door 70 Eng. Doctoren bij het Parlement een verzoekschrift ingediend was om algeheele afschaffing der vivisectie, werd bedoeld petitionnement in 1878 door 500 Eng. Veeartsen herhaald; terwijl het congres van Engelsche veeartsen, dat in 1881 te Londen werd gehouden eenparig het volgende besluit nam: „De veeartsen van dit land nemen algemeen aan, dat zoowel in theoretisch als practisch opzicht, alles wat noodig is, op doode lichamen geleerd en bestudeerd kan worden, en vernemen met diep leedwezen, dat de leerlingen op het vaste land in hun studietijd zich practisch oefenen op levende dieren! Dit nationaal congres is vast overtuigd, dat dergelijke operaties even wreed zijn, als overbodig voor de wetenschap en de technische vaardigheid. — Zijne leden verzoeken hunne ambtgenooten in het buitenland met nadruk, om met het oog op het voldoende nut, dat door operaties op lijken verkregen wordt, zooals de ervaring ons heeft geleerd, hunne wreede praktijken, die zij tot hiertoe volgden, voor 't vervolg te willen laten varen.” — Voorts kunnen hier tal van beroemde deskundigen, ja! vivisectoren zelfs aangevoerd worden, die alle practische oefeningen op levende dieren verwerpen. Zoo b.v. Prof. Dr. Hermann te Leipzig en Prof. Schiff te G  n  ve, die beiden een operatie-cursus op levende dieren voor toekomstige chirurgen niet wenschelijk achten. — Eene verzameling van uitspraken der meest beroemde veeartsen in Engeland, tegen de vivisectie, is te vinden in het geschrift „Adres van M. James Cowie, gericht tot het congres der veeartsen van Groot-Brittannië en Ierland.” Eene uit vele, de uitspraak van Dr. med. Fleming,

President van het koninkl. college van veeartsen te London, zij hier vermeld: „de anatomie, zegt hij, leert ons alles wat met opzicht tot de ligging en de betrekkingen tusschen organen en weefsels noodig is, terwijl handigheid in opereeren even goed op het doode, als op het levende lichaam te verkrijgen is; sommige operaties, die in de veeartsenijkunde voorkomen, kunnen zelfs beter op het doode dan op het levende dier worden geleerd, terwijl andere oefeningen wegens de slapheid der vaten en weefsels op het doode lichaam een nog grootere vaardigheid veronderstellen.” — De chirurg en de Eng. veearts verkrijgen hunne vaardigheid, voordat zij praktisch optreden, op doode lichamen en niemand zal durven ontkennen, dat zij in het verrichten van moeilijke operaties bij menschen of dieren evenzoo geoefend en ervaren zijn, als de vivisectionisten.

Men ziet dus dat operatie-oefeningen op levende dieren door deskundigen zelve volstrekt onnoodig worden geacht. In geen enkele veeartsenijsschool in Engeland en Ierland wordt ooit door kweekelingen op levende dieren geopereerd, om handigheid te verkrijgen; evenmin worden er vivisecties verricht als aanschouwelijk onderwijs. En wat in Engeland bewezen is overbodig te zijn (de Engelsche veeartsen staan hoog aangeschreven) zou dat ook niet elders en hier te lande afgeschaft kunnen worden?

Hebben wij gezien, wat er waar is van de bewering van B., dat vivisectie vereischt wordt tot het verkrijgen van handigheid in het opereeren, wij moeten nu zijne bewering toetsen, dat de dieren bij de meeste (?) experimenten door opium of chloroform verdoofd zouden worden. — Men late zich door deze schoonschijnende verzekeringen niet misleiden! de feiten toch luiden geheel anders. „De anaesthetica (verdoovingsmiddelen) zegt Dr. A. Kingsford in haar geschrift „Onwetenschappelijke Wetenschap” pag. 14 — kunnen slechts *zelden* toegediend worden: 1o. omdat hunne aanwending kleinere dieren (konijnen, muizen, marmotten, kleine honden) meestal doodt; 2o. omdat de werking dier middelen de functies van het zenuwstelsel verstoort of onderdrukt

en de nauwkeurige waarneming dier functies belemmert; het is echter juist het zenuwstelsel, dat aan de menigvuldigste en pijnlijkste proefnemingen onderworpen wordt; 3o. omdat de lange duur van de meerderheid der experimenten, het gebruik der anaesthetica onmogelijk maakt. Het is hoogst moeilijk honden daardoor te verdooven. Volgens Prof. Trichard en Lauder Brunton, veroorzaakt de aanwending van *chloroform* aan deze dieren grooter lijden, dan de pijn, waarvoor men hen op die wijs wenscht te behoeden. — Maar zelfs wanneer de verdooving volkomen gelukt, dan houdt zij toch niet langer aan, dan ongeveer 10 minuten, terwijl verreweg de meeste vivisecties uren, dagen, ja weken duren.“

Tot zoover Dr. A. Kingsford.

Zoo verklaarde Dr. Langerhaus in de zitting van het Pruisische Huis van Afgevaardigden 16 April 1883: „Het is onmogelijk bij vivisectorische experimenten anaesthetica te gebruiken. De uitkomsten der meeste proefnemingen zouden daardoor ingrijpende wijzigingen ondergaan en het aanwenden van chloroform zou tot geheel onjuiste gevolgtrekkingen leiden!“ Om hier niet in herhaling te vallen, verwijzen wij naar: Het Vivisectievraagstuk, pag. 10 en 11, alsmede naar „Verborgene Gruwelen“, pag. 3. Wij zien derhalve, hoe het met de zg. bedwelming der dieren is gesteld en wat wij er van te gelooven hebben.

Is dus het voorgeven eener volkomene bewusteloosheid en gevoelloosheid van het offerdier, gedurende den geheelen tijd voor de smartvolle kunstbewerking vereischt, blijkens de getuigenis van deskundigen zelve, leugen en bedrog, dan moet deze onwaarheid voor het publiek ontmaskerd worden, waardoor ongetwijfeld de afkeer van vivisecties bij alle beschaafde lieden honderdvoud zal toenemen. Het publiek behoeft opheldering omtrent dit punt, en op de mannen der wetenschap rust de verplichting deze door mededeeling de volle en onverholen waarheid te geven. Is het waarheid, gelijk uit getuigenis van deskundigen blijkt, dat de dieren slechts hoogst zelden en dan nog in onvoldoende mate en slechts voor zeer korten tijd bedwelmd worden, dan is het volstrekt onverantwoordelijk om het publiek zand in de oogen

te strooien, op lichtzinnige wijze te misleiden, en omtrent het gewichtigste, tevens het vreeselijkste gedeelte der vivisectie-vraag, als 't ware in slaap te wiegen. — Eigenaardige logica is het voorts om het levend aftrekken van een paling aan te voeren, ten einde de nog oneindig gruwelijker vivisectie te verontschuldigen. Maar waarom beroept B. zich op het eene kwaad, om het andere te verontschuldigen? Het levend aftrekken van een paling achten wij een gruwel, die afgeschaft behoorde te worden en waartegen ook door verschillende vereenigingen tot bescherming van dieren met alle kracht wordt geijverd; maar is daarom de vivisectie *minder* wreed? Tegen *beide* behoort dus gestreden te worden, maar tegen de vivisectie het meest. De vischboer of palingliefhebber die den raad van Androcles volgt, zal het dier op snelle en smartelooze wijze dooden *); terwijl de vivisector het lijden van zijn slachtoffer kunstmatig zoekt te rekken. — „Men past op, zijn hoofdorganen niet te kwetsen, dewijl dan de dood een te spoedig einde aan zijn lijden zou maken.” Deze woorden noemt B. een „dwaze ontboezeming“, alsof wij niet uit geneeskundige geschriften zelve wisten, dat men het lijden der dieren opzettelijk rekt, ten einde op een dier zooveel proeven te nemen, als maar mogelijk is.

De heer B. moest ietwat voorzichtiger met zijn beweringen zijn. Ook nu wederom wordt hij door vivisectoren zelve weerproken. Een enkel voorbeeld: zoo zegt Prof. Goltz te Strassburg in zijn geschrift: „Over de functies der groote hersenen“ 1881 „het is nog niemand gelukt, de groote hersens van een dier zoo te verwoesten en zoo toe te takelen en tegelijk het dier *langer in het leven te houden* dan mij!“ — In Pflüger's Archief, 1888, Deel 42, pag. 419, zegt hij verder: „Het is mij gelukt, een dier dat ik geheel de linkerhelft der groote hersens had ge-extripeerd *gedurende 15 maanden* te observeeren; op pag. 420 heet het: „de grootste verwoesting der groote hersens bereikte ik door 3 operaties, waarvan de eerste den 11 Dec. 1885, de

*) Zie jaargang 1872, blz. 148, vergel. jaargang 1880, blz. 64—68.

tweede den 11 Februari 1886 en de derde den 17 Maart 1886 geschiedde!" Meerdere bewijzen hier aan te voeren, ware gemakkelijk, doch met het oog op de plaatsruimte onmogelijk.

De heer B., die de lezers in den waan tracht te brengen, dat bovengenoemde uitspraak door Androcles neergeschreven zou zijn, terwijl Ch. Sauvestre de zegsman is, richte zijne insinuatie dus tot hem, en niet tot ons. Neen, wij trachten onze lezers niet in den waan te brengen, dat professoren en studenten stelselmatig het lijden der dieren rekken, maar trachten het onwetend publiek voor te lichten en op de schijnargumenten en drogredenen van de voorstanders der vivisectie opmerkzaam te maken. Waarlijk, B. legt in zijn vlugschrift een ontkenningssmanie, een partijdigheid aan den dag, die zonder wederga mag heeten. Niettemin de onwaarheid zijner beweringen moet aan het licht gebracht; want waarheid bovenal.

Gaan wij over tot eene volgende uitspraak: „Elke doorproeven op dieren gemaakte ervaring op het gebied der geneesmiddelleer is absoluut waardeloos voor den zieken mensch; noch de uitwerking van het vergift, noch de geneeskracht, noch de dosis van een geneesmiddel kunnen door proeven op dieren bepaald worden, ja, de waarde van zulke proeven is ten eenen male negatief, dewijl zij tot de gevaarlijkste gevolgtrekkingen leiden." Deze woorden zijn door Dr. Grisanowsky, dus door een deskundige, gesproken.

Daargelaten nog, dat een oningewijde als B. zich vermeet, zaken te beoordeelen, waarvan hij evenmin als wij, verstand heeft, zijn deze woorden niet, gelijk hij beweert, neergeschreven, om het gevaarlijke onder de oogen te brengen van dieren en menschen dezelfde dosis geneesmiddelen toe te dienen, maar om de absurditeit van proeven op dieren in deze aan te toonen.

Wij willen ons daarom wenden tot erkend groote geleerden, ten einde te weten te komen, of toxicologische proeven op dieren eenige waarde hebben? Verleenen wij allereerst het woord aan Prof. Lawson Tait, den met roem bekenden chirurg, die onlangs

de vivisectoren uitdaagde, om ook slechts één nut te noemen, dat uit de vivisectie voortgevloeid zou zijn, maar geen antwoord op zijne vraag ontving. In zijn geschrift: „De nutteloosheid der vivisectie als methode van wetenschappelijk onderzoek“ deelt hij pag. 32 mede, hoe men in Engeland ten einde zekeren Palmer van moord door vergiftiging te overtuigen (strychnine), met strychnine proeven op dieren nam. Het gelukte echter niet om ook slechts $\frac{1}{2}$ grein in de overblijfselen der maag met zekerheid te ontdekken. Kort daarna werd de methode der chemische analyse ontdekt, door middel waarvan men $\frac{1}{500,000}$ gram afzonderen en met zekerheid ontdekken kon. „Vivisectie zegt hij, is in dit geval (vergiftigingsproeven) niet het wapen der wetenschap, maar de wijkplaats voor onvolkomen werk.“ Hij wenscht derhalve, dat proeven op dieren voor zulke doeleinden geheel verboden, en door eene grondige chemische spectraal-analyse van alle substanties, vervangen moge worden.

„Het zij genoeg te vermelden, zegt Dr. A. K. loco cit. pag. 36, dat alle proefnemingen op dieren ondernomen met het doel om een tegengift tegen slangenbeet te vinden, geheel doelloos gebleken zijn. en dat het toedienen van andere gifstoffen, en van medicijnen aan dieren, verschijnselen en resultaten bij deze heeft opgeleverd, ten eenenmale verschillend van die, welke bij menschen waargenomen worden. Alkaloiden, zouten en dergelijke zelfstandigheden, die reeds in kleine doses, doodelijk zijn voor menschen, hebben, zelfs in groote giften, weinig of geen nadeeligen invloed op dieren. Dit is b.v. het geval met belladonna, stramonium, dolle kervel, bilsenkruid, nicotine, digitalis, morphine, aloë, chloraal, strychnine, nux vomica, chloroform etc., waarmede men proeven genomen heeft op de dieren, die gewoonlijk in de physiologische Laboratoriën gebruikt worden. De ondervinding hierbij opgedaan, heeft menig uitstekend geleerde overtuigd, dat de toepassing op menschelijke lijders, van de resultaten der met medicijnen op dieren genomen proeven, uiterst bedriegelijk en gevaarlijk kan zijn, en men daaruit vol-

strekt geen betrouwbare gevolgtrekking kan maken in het belang der rechtspleging en der therapie." Zoo zegt Dr. Bowie: „omdat de geneeskunde gewacht heeft op de resultaten van het physiologisch Laboratorium, is zij zoo diep gezonken, dat vele aanzienlijke geneeskundigen twijfelen, of zij wel den naam van *wetenschap* verdient. — Sedert 2000 jaar heeft de vivisectie ons geen enkel medicament geleverd, waarvan wij zouden kunnen zeggen, dat het ons in staat stelt, ook slechts eene enkele krankheid te genezen." — Verder zegt Dr. Duvergie in zijn geschrift: „*Médecine Legale*". Dl. II, blz. 457 „dat toxicologische (vergiftigings-) proeven op dieren tot bedriegelijke resultaten leiden.“ Nu moge B. in weerwil van dergelijke deugdelijke uitspraken van groote geleerden, beweren, dat zulke proeven op levende dieren van zeer veel belang zijn, en ze uiterst nuttig noemen, het zal hem niet gemakkelijk vallen, deze uitspraken van deskundigen te weerleggen. En wat dan te denken van zijne naïeve bewering, dat men door middel van toxicologische proeven op levende dieren tot de ontdekking zou zijn gekomen, dat de gevlekte scheerling vóór en aan het begin van den bloeitijd het meest vergiftig is? Dat zal men door proeven op dieren ontdekt hebben? Armzalige ontdekking! Wie zal in zijn hoofd krijgen, om van die plant te eten? En indien men er van gegeten heeft, en het vergift begint te werken, heeft men dan een tegengif, om het vergift te neutraliseeren? Volgens Dr. Bowie e. a. deskundigen niet. Wat heeft men dan aan diagnose, zonder therapie, waarop het toch aankomt? Ook de uitspraak van Prof. Harting, dat men door proeven op dieren de werking der vergiften leert kennen, en tegengiften kan opsporen, verliest bij de voorgaande uitspraken der deskundigen alle kracht.

Hebben wij boven reeds aangetoond, niet alleen hoe ruw en ongeoorloofd, maar ook hoe onlogisch de vivisectie is, en het een en ander met argumenten gestaafd, wij staan hier nog even stil bij de al of niet betrouwbaarheid der vivisectie.

Het is mij niet mogelijk, hier alles te vermelden en verwijst

daarom naar „Het Vivisectie-vraagstuk“, pag. 20–24, waar getuigenissen dienaangaande bij menigte te vinden zijn.

Evenwel, wij willen hier eenige citeren.

Prof. Nélaton, beroemd Fransch chirurg, zegt in zijn geschrift „Eloge de Gerdy“ tot Cl. Bernard „dat elk stelsel, gebouwd op experimenteele physiologie *vals*ch is, en men over de onderlinge tegenstrijdigheden der physiologische kunstbewerkingen een zeer belangrijk boek zou kunnen schrijven.“ Prof. Goltz, groot vivisector: „Het gebeurt zelden, dat twee geleerden het eens zijn omtrent zaken de physiologie der hersenen betreffende.“ Zelfs de meest beroemde der Engelsche vivisectoren, Brown Sequard, zegt in eene redevoering in Aug. 1877: „alles wat de vivisectie ons geleerd heeft over de werking der hersenen, is een weefsel van dwalingen geweest!“ — En ten slotte Prof. Lawson Tait: „de vivisectie is nutteloos en leidt op een dwaalspoor en moest in het belang der ware wetenschap verboden worden!“ Nu konden wij hier nog aanvoeren uitspraken van groote geleerden, als Prof. Hyrtl, Niemeyer, Waldenburg en anderen — maar waartoe zou het dienen? Een ieder, die zich in deze overtuigen wil, kan zich overtuigen, door een blik te slaan in de geneeskundige bladen zelve en dan staat men verbaasd over de eindelooze tegenstrijdigheden waartoe men kwam. Terecht mogen wij hier vragen: is dat wetenschap, wat heden opgebouwd en morgen weer afgebroken wordt?

Waar verder de geneesmethode van Mesmer, de homoeopathie van Dr. Hahneman, de hydropathie van Vincenz Priessnitz door B. zonder eenige zweem van bewijs, achtereenvolgens veroordeeld worden, daar kunnen wij niet anders, dan ons verwonderen. Wij zouden hem willen vragen om slechts iets te noemen: hebt ge studie van de homoeopathie gemaakt? Zoo neen, wat oordeelt Gij dan over zaken, die Gij niet kent? Zoo ja, waarom staaft Gij uwe uitspraken dan niet met bewijzen? of moet soms het betrekkelijk klein aantal aanhangers der homoeopathie bewijzen, dat deze geneesmethode onlogisch en onwetenschappelijk is?

Vreemde logica! Wanneer eene meerderheid zekere meening is toegedaan, en eene minderheid van een ander gevoelen is, dan ligt volgens B. de waarheid absoluut aan de zijde der meerderheid!

Voorts, met welk recht stelt B. barones K. enz. lager dan Miss Nightingale? „Men kan de weldaden, door Lady Burdett—Coutts, op reusachtige schaal uitgedeeld, in 3 kategoriën verdeelen, zegt Androcles (1872, bl. 122—133). 1o. Bevordering van godsdienst, zedelijkheid en ontwikkeling bij de lagere volksklassen, 2o. Bevordering van stoffelijk welzijn bij allen, die in armoede verkeerden. en 3o. Haar heldhaftig optreden in de zaak der dierenbescherming... 't Is niet te verwonderen, dat Miss Burdett—Coutts, de ijverigste en machtigste philanthroop onzer dagen, in Engeland als het ware op de handen wordt gedragen enz.“ Waarlijk, wie de levensgeschiedenis dezer vrouw heeft gelezen, zal zich wel wachten, haar anders dan met vereering en bewondering te noemen.

Moest Miss Nightingale, volgens B. allerlei gevaar en moeite trotseeren, de edele beschermster der dieren, wiens doel even heerlijk en verheven is, als het hare, heeft veelal met allerlei onkunde, ruwheid, onverschilligheid, vooroordeel, ja! zelfs met spotternij te kampen. Het getuigt van een zeer laag peil, waarop de beschaving onzer dagen staat, dat men geen hart heeft voor de ellende der stomme dieren. Om met voorbijgang der gruwelijke vivisectie slechts iets te noemen: b.v. de onmenselijke wijze, waarop tot op den huidigen dag de opgevangen honden te Amsterdam, die beschaafde (?) stad, verdronken worden? Vormt het geen schrill contrast met dat geroep van beschaving, wanneer zulke wreedheden nog in ons midden geschieden en geduld worden? Niettegenstaande men aan Amsterdam's Gemeentebestuur kosteloos een toestel aanbood, om die arme dieren een snellen en zooveel mogelijk zachten dood te geven, wees men, onverklaarbaar genoeg, zulk aanbod van de hand. Wat anders kan hieruit afgeleid worden, dan dat men er een soort van behagen

in schept, de dieren te martelen, of à tort et à travers die oude, barbaarsche mode van afmaking wil blijven handhaven? Moest niet Amstel's Burgerij tegen zulk een wantoestand getuigen en niet als één man tegen zulk een schandelijke wijze van afmaken protesteeren? Trouwens, de inwoners zelve zijn er de schuld van. Hoevelen toch worden er niet gevonden, die hun hond, waarvan zij zich willen ontdoen, op straat zetten, zonder dat het arme dier een onderkomen heeft; men doet niet eens de moeite, om het dier door de Sophia-Vereeniging tot Besch. v. Dieren op zachte wijze te doen afmaken. Neen, men schopt hem buiten; en meent Gij nu, mijnheer B., dat iemand, die tot zulk eene wreedheid in staat is, tegenover zijn naaste, die in ellende verkeert, liefderijk zal zijn? Neen, zooals ons hart is, zoo zijn de uitingen des harten; wie geen hart heeft voor het dier, heeft ook geen hart voor den mensch.

Ook de rechtzinnige richting in het Protestantisme, met name onze Ned. Herv. Kerk en ook de Roomsche-Katholieke Christenen toonen eenzijdig te zijn. In stede toch van het gebod van liefde en medelijden met het stomme en zwakke naar den eisch van Gods woord en beschaving in toepassing te brengen, heeft zij tot nog toe hare taak ook tegenover de vivisectie schandelijk verwaarloosd; de horizon van haar medelijden strekt zich slechts uit tot den mensch, alsof het dier geen scheepsel Gods ware. Gaat het haar dan niet aan, dat Gods gebod van medelijden en liefde door de vivisectoren met voeten wordt getreden? Gaat het haar dan niet aan, het gemartelde dier, dat een maaksel des scheppers is, tegen het misbruik der vivisectie te beschermen? Wordt het niet hoog tijd, dat zij in naam van godsdienst en zedelijkheid tegen den gruwel der vivisectie getuigt? Wie anders dan zij is daartoe in de eerste plaats geroepen? Ook de staat is hier bijna even schuldig. Hij toch laat niet alleen dien gruwel bestaan, maar steunt zelfs zulke dingen nog en dat op zeggen van Professor die of die.... Treurige toestand! Wanneer zal de stem van godsdienst en zedelijkheid toch eindelijk eens worden gehoord?

Waar dus kerk en staat hun duren plicht alzoo verwaarloozen, en dingen in hun midden dulden, die wel onder barbaren, maar niet in een beschaafd land thuis behooren, daar worden wij wel gedrongen, om tegen dergelijk kwaad openlijk te getuigen en ondanks alle brochures, tegenstand of wat ook, te blijven getuigen. Wat B. dus ook bewere - hij stelde zich de zaak voor, zooals hij wil, wij houden op goede gronden staande, dierenliefde gaat met menschenliefde, en de laatste met de eerste gepaard; één enkele ziekelijke uitzondering op dezen regel, heft den regel niet op.

Voorts werpt B. ons tegenstanders der vivisectie tegen, dat wij geen recht van spreken zouden hebben, daar wij geen vegetariërs zijn. Welk een dwaze logica wederom! Wanneer zou zulk een redeneering opgaan? Dan alleen, wanneer het dooden van een dier, voor de consumptie bestemd, gelijk stond met het martelen van dieren in de Laboratoria. Werden de dieren, die ons tot voedsel dienen, evenzoo gemarteld, dan had B. recht van spreken; en ware dit zoo, voorwaar, geen tegenstander der vivisectie zou inconsequent genoeg zijn, om het vleesch van zulke gemartelde dieren te gebruiken. — Hoe wij er ook over nadenken, om ook slechts één punt van overeenkomst te vinden tusschen viviseceeren en het dooden der dieren, wij kunnen er geen enkel vinden, tenzij dan, dat op beide de dood volgt, bij de vivisectie na langdurige, soms weken en maandenlange marteling, bij het slachten na een zeer kort proces. Vooral door middel van het schietslachtmasker-Sigismund worden de dieren onmiddellijk gedood; men hoort het schot, en het dier stort neer, zonder zich nog een oogenblik te verroeren. Mocht dit toestel, gelijk buiten ons vaderland, ook meer en meer in ons land ingevoerd worden, om een einde te maken aan een dierenmarteling, die dagelijks geschiedt! — Indien B. nu kans ziet, om aan te toonen, dat een plotselinge dood gelijk staat met het martelen der vivisectie, en de vivisector er evenals de slachter op uit is het dier zoo zacht en zoo spoedig mogelijk van zijn lijden te bevrijden, dan eerst zal zijn eisch van kracht kunnen zijn. Heeft

het slachten ten doel, het dier zoo snel mogelijk te dooden het doel van den vivisector is, het bij de wreedste martelingen zoolang mogelijk in het leven te houden; wacht de eerste met het aftrekken van de huid, tot alle teekenen van leven bij het dier geweken zijn, de laatste trekt het dier *levend* de huid af en snijdt het *levend* open. Deze beiden te willen vergelijken is eene verwaarloozing van allen geest des onderscheids.

Wij behoeven dus geenszins vegetariërs te zijn, om tegen de vivisectie te strijden, al verfoeien wij ook de door B. aangevoerde pâté de foie gras, denkende aan de wijze, waarop deze toebereid wordt. Een dier te behandelen als een mensch, keuren wij met B. als ziekelijkheid af; een dier daarentegen te behandelen alsof het geen recht noch gevoel had, dient nog scherper afgekeurd.

Wat nu Harvey en den bloedsomloop betreft, deze ontdekking wordt door de voorstanders der vivisectie gaarne voorgesteld als aan haar verschuldigd. Raadplegen wij echter de geschiedenis op dit punt dan blijkt ons het tegendeel. Hier verwijzen wij allereerst naar den „Open Brief aan Dr. W. Koster“ door J. B. T. Hugenholtz, 's Gravenhage H. L. Smits 1891, waarin deze kwestie uitvoerig wordt besproken. Ten overvloedige zij hier nog vermeld dat volgens Dr. A. Kingsford (loc. cit. pag. 31) Harvey's eigen mededeelingen aangaande de methode waarvan hij zich bediende om tot zijne gevolgtrekkingen te komen, bewijzen, dat deze het gevolg waren van directe waarneming der anatomische structuur, van geduldig, zorgvuldig onderzoek van den aard en en de plaatsing der ader- en hartkleppen, en boven alles van de genialiteit, die aan al deze dingen eene beteekenis wist te geven, welke het begrip van het alledaagsche verstand te boven gaat.“ De juistheid dezer bewering moge blijken uit zijn eigen werk: „De sanguinis circulatione,“ waarin hij zegt: „Toen ik al de door mij waargenomen feiten bijeenvoegde, en bedacht hoe belangrijk de hoeveelheid bloed was die overgebracht werd, en hoe kort de tijd, waarin dit plaats had, toen ik bekennen moest, dat dit bloed onmogelijk kon geleverd zijn door de sappen der voedingsstoffen,

welke in dien tijd gebruikt waren; dat de aderen gelegeerd en uitgeput moesten zijn, de slagaderen daarentegen door overvulling met bloed moesten barsten — tenzij het bloed op de eene of andere wijze uit de slagaderen in de aderen kon dringen, en zijn weg kon vinden naar het rechterhart; toen begon ik na te denken over de mogelijkheid van het bestaan eener circuleerende beweging en bevond ik werkelijk, dat dit het geval was!“ Dr. Bridges, aan wiens artikel in de Fortnighthy Review over „Harvey en de Vivisectie“ wij het bovenstaande ontleenden, zegt daarin verder: „Geen experimenten op dieren, door Harvey of wien ook ondernomen, konden tot zulke overtuigende gevolgtrekkingen voeren, als deze welbekende feiten; zij bleven echter onvruchtbaar, zoolang de geest ontbrak, die ze met elkander in verband bracht en hunne beteekenis wist te verklaren.“ Zoo heeft volgens Dr. A. Kingsford (loco cit pag. 32) Dr. George Macilwain voor de kon. commissie tot onderzoek der vivisectie verklaard: „Ieder, die weet wat de bloedsomloop is, zal begrijpen, dat men dien onmogelijk door middel van vivisectie heeft kunnen ontdekken; het vereischte onderzoek, kan niet aan een levend lichaam plaats vinden, terwijl het zoo gemakkelijk aan een dood lichaam geschieden kan, dat men er zich over verwonderen moet dat de ontdekking niet eerder heeft plaats gevonden; men behoeft toch slechts de eene of andere vloeistof in de slagaderen te spuiten, om haar weer door de aderen te zien terugkomen. Harvey was een leerling van Fabricius van Aquapendente, die de kleppen in de oppervlakkige aderen ontdekte. Het bloed kan zich natuurlijk slechts in ééne richting bewegen, maar dit werd door Fabricius niet opgemerkt. Het was Harvey die dit deed, en dat was de eerste aanleiding tot zijne ontdekking.“

Meer bewijzen zullen wel niet noodig zijn, om aan te toonen, dat deze ontdekking geenszins door vivisectie is gemaakt. En wat voorts het gezegde van Charles Bell betreft, B. twijfelt eenigszins of deze geleerde wel gezegd heeft, wat hij op pag. 30, alin. 6 vermeldt. Mij dunkt, die twijfel zal al aanstonds verdwijnen, wanneer wij hem herinneren, hoe Dr. A. Kingsford pag. 33 en

34 (loco cit.) deze kwestie van wetenschappelijk standpunt, besprekende, verwijst naar een werk van Bell's hand, getiteld: „Exposition of the Natural System of the Human Body“ (Dl. II, pag. 184) (beschrijving van het zenuwstelsel des menschelijke lichaams), waarin Bell zegt: „Ik begreep, dat het voldoende zou zijn, indien ik voor zulk eene proefneming met betrekking tot de functie der voorste en achterste ruggezenuwwortels, een pas bewusteloos gemaakt dier gebruikte, en dat, wanneer ik op een levend dier experimenteerde, de aanraking van een gevoelszenuw een siddering of andere spierwerking zou kunnen doen ontstaan, en ik deze beweging moeielijk zou kunnen onderscheiden van die, welke direct van de bewegingszenuw zou uitgaan. Ik sloeg dus een konijn achter de ooren, om het bewusteloos te maken en mijne proefneming bewees mij toen overtuigend dat de verschillende strengen, waaruit de zenuwwortels ontspringen, tot verschillende doeleinden dienen en dat de uit de anatomie afgeleide gevolgtrekkingen juist zijn.”

Elders zegt hij: „Het zij mij vergund, hier een paar woorden te zeggen ten gunste der anatomie, als ontdekkingsmiddel boven de vivisectie de voorkeur verdienende. De vivisectie is nimmer het middel geweest om ontdekkingen te doen, en uit eene beschouwing van hetgeen de physiologie in de laatste jaren heeft verricht, blijkt duidelijk dat het openen van levende dieren er meer toe bijgedragen heeft, om dwalingen in het leven te roepen, dan om waarheden aan den dag te brengen, die de studie der anatomie en der natuurlijke bewegingen ons leert. In een buitenlandsch Tijdschrift, waarin mijne vroegere geschriften besproken zijn, heeft men de resultaten van mijnen arbeid aan de vivisectie toegeschreven. Zij zijn in tegendeel de gevolgtrekkingen, die ik uit de anatomie heb afgeleid, en indien ik experimenten heb gedaan, zoo is dit niet geschied om daarop mijn eigen meeningen te vestigen, maar om die bij anderen ingang te doen vinden.“

„De voorstanders der vivisectie, zegt Dr. A. Kingsford (loco cit. pag. 33) beroepen zich dikwijls op de vivisectie om te betoogen,

(zooals ook B. doet) dat daaraan de ontdekking te danken zou zijn van de functie der voorste en achterste ruggezenuwwortels en op grond van deze onderstelling, trachten zij niet alleen de rechtmatigheid der vivisectie te bewijzen, maar ook, dat het belang der wetenschap dikwijls vordert, dat experimenten moeten plaats hebben, die hoogst pijnlijk zijn. De bovenstaande woorden echter, waarmede Sir Charles Bell zijne ontdekking vermeldt, zijn daarmede geheel in tegenspraak.

En wat verder Pasteur betreft, op wien B. zich beroept, indien de plaatsruimte het toeliet, wij zouden hem daadzaken omtrent Pasteur's methode kunnen meedeelen, die hem verlegen zouden doen staan. Dit alleen zij hier vermeld, dat geen enkel geval, hetwelk Pasteur gezegd wordt genezen te hebben, *bewezen* kan worden, en voorts, dat hij, volgens authentieke, door deskundigen gestaafde opgave, sedert 30 Aug. 1885—6 Januari 1893 het niet onbeduidend getal van 240 patienten heeft verloren, die allen aan hondsdoelheid stierven, waaronder 2 personen die 5 jaar geleden, met een bewijs van gezondheid weggezonden zijnde, na een tijdsverloop van 5 jaren aan watervrees bezweken. (*) Merkwaardig mag het verder heeten, wat volgens de New-York Herald van 2 Maart 1891 uit Parijs wordt gemeld, (welke mededeeling door verschillende Parijsche bladen bevestigd wordt), dat er in Frankrijk in het jaar 1890, 201 gevallen van hondsdoelheid voorkwamen en 61 personen gebeten werden, terwijl in 1891 400 gevallen van hondsdoelheid en 143 gebeten personen worden vermeld. Wat nu te denken van Pasteur's methode? In stede dat de hondsdoelheid vermindert, treedt zij menigvuldi-

(*) De kleine José Almeida, een der zes Portugeesche jongens, die gelijk de bladen hebben gemeld, 21 dagen onder behandeling van Pasteur zijn geweest en den 30sten Dec. j.l. als „genezen“ naar hun land terugkeerden, werd op de terugreis in den spoorwegwaggon, door hondsdoelheid overvallen.

Toen de trein te Bordeaux stilhield hadden de aanvallen van razernij haar top punt bereikt. Het lijden van den armen jongen was niet te beschrijven. De moeder kon het niet aanzien. Men moest haar van haar zoontje verwijderen, daar men vreesde dat zij het verstand zou verliezen.

Het ongelukkige kind is den 31sten Dec. overleden.

(Petit Marseillais).

ger op. Dit slechts terloops. Ter gelegener tijd en plaats hopen wij de Methode-Pasteur en hare resultaten aan de hand van groote geleerden, B. en allen onder de oogen te brengen en zullen gaarne over dit punt met B. desverkiezende in openlijke discussie treden.

Wat er voorts noodig is, om een praktisch arts te worden, is niet zoo als B. beweert, experimentatie op levende dieren, — maar hetgeen Prof. Hyrtl te Weenen in zijn geschrift: „Lehrbuch der Anatomie, 15e uitg. pag. 20 zegt, waar het heet: „*Voor de vorming van praktische artsen, en dit is toch het hoofddoel der medische studiën, is het alleen van wezenlijk nut, indien de physiologie zich meer bezighield met den mensch, dan met kikvorschen, konijnen, honden etc. en meer de behoeften van den arts in 't oog vatte. Wat bij levend geseceerde dieren wordt gezien, kunnen de vivisectoren ook bij pasgedoode zien...*

Lag het volgens B. niet zoozeer in zijne bedoeling, om een pleidooi voor de vivisectie te leveren, het heeft er toch veel van, al is hem die verdediging ook in geen enkel opzicht gelukt. — En hiermede nemen wij afscheid van B., niet twijfelende, of wij hebben hem nagenoeg in alles te woord gestaan, voet voor voet weerlegd, en overtuigend genoeg aangetoond, dat de vivisectie niet alleen wetenschappelijk, maar bovenal, waar het hier vooral op aankomt en wat alles afdoet, moreel vernietigd is.



Vreemde Postzegels.

Alle leden, die vreemde postzegels en briefkaarten bezitten, of ze misschien door vrienden en bekenden kunnen machtig worden, worden beleefd en vriendelijk verzocht, deze ten bate van de zaak aan Ds. J. B. T. HUGENHOLTZ te *Axel* te willen toezenden. Wat de Nederlandsche betreft, zoo zijn vooral *de oude*, en van de tegenwoordige (Willem III en Koningin) alleen die van 7½, 22½, 50 cts., f 1 en f 2.50 welkom, terwijl wat de vreemde betreft, alle, behalve de gewone exemplaren van Frankrijk, België, Engeland en Duitschland, mede in dank ontvangen worden. Briefkaarten en briefomlagen gelieve men liefst in hun geheel, of althans ruim uitgeknipt in te zenden.

HET BESTUUR.